

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

FACULTEIT SOCIALE WETENSCHAPPEN
OPLEIDING VERGELIJKENDE EN INTERNATIONALE
POLITIEK

De houding van de Congolesse politieke partijen tijdens het verkiezingsproces in 2006

Promotor : PROF. DR. E. GERARD
Verslaggever : PROF. DR. B. MADDENS

MASTERPROEF
aangeboden tot het
verkrijgen van de graad van
Master in de Vergelijkende
en Internationale Politiek
door
Marie TAMINAU

academiejaar 2007-2008

Inhoudsopgave

Lijst met Tabellen	4
Lijst van Afkortingen	5
Voorwoord	7
Inleiding	8
1 Wat zich vóór de verkiezingen in 2006 afspeelde	11
1.1 De Congolese oorlogen en het staakt-het-vuren	11
1.1.1 De Congolese oorlogen	11
1.1.2 L'accord global et inclusif sur la transition en République Démocratique du Congo (AGI)	13
1.2 Het verkiezingsproces	14
1.2.1 Het constitutioneel project	15
1.2.2 De nieuwe kieswet (2006)	18
1.2.3 De verkiezingscampagne	19
2. Typering van de partijen	25
2.1 Algemeen	25
2.1.1 Geschiedenis van de Congolese politieke partijen	25
2.1.2 Wetgeving	28
2.1.3 Partij-financiering	30
2.1.4 De personencultus en de afwezigheid van ideologie	31
2.2 De politieke partijen	33
2.2.1 Een beknopt overzicht	33
2.2.2 De MLC	35
2.2.3 De PPRD	38
3. De houding van de Congolese politieke partijen naar aanloop van de verkiezingen in 2006	41
3.1 De verkiezingscampagnes voor de legislatieve en presidentsverkiezingen in 2006	42
3.1.1 De campagnes	42
3.1.2 De thema's en de aanhang van beide presidentskandidaten	45
3.1.3 De media en de ongelijke middelen	47

3.2 De verkiezingsuitslag en de confrontatie in Kinshasa	50
3.2.1 De resultaten	50
3.2.2 Etnische of regionale solidariteit?	54
3.2.3 Confrontaties in Kinshasa en de ontmoeting van de twee kopstukken	56
3.3 De tweede campagneperiode en de resultaten	58
3.3.1 Nieuwe allianties	58
3.3.2 De verkiezingscampagne of non-campagne	62
3.3.3 Bemba betwist de verkiezingsuitslag	67
4. Besluit	74
Referentielijst	79
Bijlagen	86
Bijlage 1: Lijst van namen	86
Bijlage 2: Kaart Congo (11 provincies)	92
Bijlage 3: Gebieden onder controle van rebellen of Kinshasa autoriteiten (1998-2003)	93

Lijst met Tabellen

Tabel 1: aandeel vrouwen van de PPRD en de MLC in de nationale assemblee na 2006	37
Tabel 2 Controle van radio en televisiestations door Bemba en Kabila	49
Tabel 3 Resultaten van de parlementsverkiezingen in de Democratische Republiek Congo, 30 juli 2006	52
Tabel 4 Resultaten van de eerste ronde van de presidentsverkiezingen in de Democratische Republiek Congo 2006	53
Tabel 5 De Democratische Republiek Congo, 2006, Resultaten presidentsverkiezingen	70

Lijst van Afkortingen

ABAKO	Alliance des Bakongo
ADECO	Alliance des Démocrates Congolais
ADP	Alliance démocratique des Peuples
AFDL	Alliance des Forces Démocratiques pour la Libération du Congo-Zaïre
AGI	L'accord global et inclusif (sur la transition en République Démocratique du Congo)
AMP	Alliance de la Majorité Présidentielle
ARC	Alliance pour le Renouveau du Congo
CCP	Convention du Camp de la Patrie
CCTV	Canal Congo TV
CCU	Convention des Congolais Unis
CDC	Convention des Démocrates Chrétiens
CDCE	Cadre de Concertation de la Société Civile pour l'Observation des Elections
CEI	Commission Electorale Indépendante
CIAT	Comité International d'Appui à la Transition
CNRD	Conseil national de la Résistance pour la Démocratie
CODECO	Coalition des démocrates congolais
Conakat	Confédération des Associations Tribales du Katanga
CPP	Comité du Pouvoir Populaire
CRD	Convention pour la République et la Démocratie
DCF-	Démocratie Chrétienne Fédéraliste- Convention des
COFEDEC	Fédéralistes pour la Démocratie Chrétienne
DRC	Democratische Republiek Congo
EISA	Electoral Institute of Southern Africa
EUFOR	European Union Force
EurAc	Réseau européen des ONG actives en Afrique centrale
FARDC	Forces Armées de la République Démocratique du Congo
FONUS	Forces novatrices pour l'union et la solidarité
FORCES	Forces du Renouveau
GSSP	Presidentiële Garde van Kabila
HAM	Haute Autorité des Médias

ICHEC	Institut catholique des hautes études économiques et commerciales
MD	Mouvement des Démocrates
MLC	Mouvement pour la Libération du Congo
MNC	Mouvement National Congolais
MOE-UE	Mission d'observation électorale de l'Union Européenne en RDC
MONUC	Mission de l'Organisation des Nations Unies en République Démocratique du Congo
MPR	Mouvement Populaire de la Révolution
MRLZ	Mouvement révolutionnaire pour la Libération du Zaïre
MSR	Mouvement Social pour le Renouveau
PALU	Parti Lumumbiste Unifié
PANU	Parti de l'Alliance Nationale pour l'Unité
PDSC	Parti Démocrate Social-Chrétien
PNC	Police nationale Congolaise
PPRD	Parti du Peuple pour la Reconstruction et la Démocratie
PRP	Parti de la Révolution Populaire
RCD	Rassemblement Congolais pour la Démocratie. Ook RCD-Goma genoemd.
RCD-Goma	Rassemblement Congolais pour la Démocratie-Goma
RCD-K/ML	RCD-Kisangani/ Mouvement de Libération
RCD-ML	Rassemblement Congolais pour la Démocratie-Mouvement de Libération.
RCD-N	Rassemblement Congolais pour la Démocratie-National
RDC	République démocratique du Congo
RENACO	Regroupement des Nationalistes Congolais
RTG@	Radio-Télévision Groupe L'Avenir
RTNC	Radio-Télévision Nationale Congolaise
UDEMO	Union des Démocrates Mobutistes
UDI	Union des démocrates indépendants
UDPS	Union pour la Démocratie et le Progrès Social
UN	Union pour la Nation
UREC	Union pour la Reconstruction du Congo
VN	Verenigde Naties

Voorwoord

Graag wil ik mijn dank betuigen aan al diegenen die hebben bijgedragen tot de verwezenlijking van mijn verhandeling.

In de eerste plaats wil ik mijn promotor Prof. E. Gerard bedanken voor de toelichting bij dit onderwerp en om mij de kans te geven rond dit onderwerp te kunnen werken. Daarnaast wil ik Dr. Z. Etambala van harte bedanken, die de tekortkomingen van mij compenseerde door te wijzen op probleemgebieden en aan te duiden hoe deze te verhelpen. Hij bracht mij bij dat een meesterproef meer is dan zomaar een tekst schrijven. Mijn dank gaat ook uit naar mijn buurman Didier Zulu Kilo, die mij dankzij zijn grote politieke interesse wegwijs maakte in de complexe materie. Discussies met hem brachten het onderwerp dichterbij mij. Verder wil ik ook Hans Knapen bedanken voor het zorgvuldig lezen en verbeteren van mijn teksten en tenslotte ook mijn oprechte dank aan mijn ouders, die me hebben bijgestaan met raad en daad.

Inleiding

Het jaar 2006 was voor de Democratische Republiek Congo (DRC) een jaar van aanzienlijk groot belang. Voor het eerst sinds 45 jaar werden er opnieuw vrije, pluralistische verkiezingen georganiseerd in het land. Hierbij kreeg het volk opnieuw de mogelijkheid zijn vertegenwoordigers zelf aan te duiden. Maar eveneens zouden deze verkiezingen een einde betekenen aan de politieke transitie, die van start ging op 30 juni 2003, na twee oorlogen met meervoudige dimensies en aanzienlijke gevolgen. Met het verkiezingsproces hoopten de Congolezen een einde te maken aan het geweld en hun land opnieuw op het juiste spoor van vrede en veiligheid te brengen.

Het proces naar de verkiezingen en de verkiezingen zelf waren cruciaal voor de toekomst van de Democratische Republiek Congo. Zo'n 9000 kandidaten streefden hierbij naar één van de 500 zetels in het parlement van de Derde Republiek en 33 kandidaten streden voor de presidentstitel. Maar niet alleen de nationale gemeenschap was sterk betrokken in het hele proces. Verschillende internationale organisaties, zoals de *Mission de l'Organisation des Nations Unies en République démocratique du Congo* (MONUC), het *Comité International d'Appui à la Transition* (CIAT) en de *European Union Force* (EUFOR), steunden het verloop en de verkiezingen zelf opdat deze eerlijk, transparant en democratisch zouden verlopen. Met ander woorden, de inzet was groot.

Verschillende factoren konden de transparantie en het democratisch gehalte van het verkiezingsproces mee bepalen. Eén van deze factoren waren de politieke partijen in de DRC. Politieke partijen vormen samen met de staat en de civiele maatschappij één van de fundamenteën van een democratie. In een dergelijk verkiezingsproces dragen de politieke partijen een grote verantwoordelijkheid. Ze spelen een significante rol, onder andere met betrekking tot het leiden van de kandidaten en de kiezers doorheen het hele proces. Bijgevolg verwachtte de nationale en internationale gemeenschap van deze politieke partijen dat ze een gepaste houding zouden aannemen teneinde bij te dragen aan een goed verloop van de verkiezingen.

In deze meesterproef wordt de houding van de Congolese politieke partijen in het verkiezingsproces in 2006 onderzocht. De weg naar de verkiezingen was lang. Dit onderzoek zal daarom zijn aandacht beperken tot de twee

campagneperiodes en de periode tussenin. De studie bevat een tijdsspanne van vier maanden, zijnde van 29 juni 2006 tot 29 oktober 2006. Er wordt tijdens het onderzoek ook een breed panorama geboden van de verkiezingsstrijd en de verkiezingsresultaten. Dit inzicht is nodig om de houding en strategie van de politieke partijen beter te begrijpen.

Het zal snel duidelijk worden dat het aantal politieke partijen in de DRC aanzienlijk is. Om die reden wordt er gefocust op de houding van twee politieke formaties, met name de *Mouvement de Libération du Congo* (MLC) en de *Parti du Peuple pour la Reconstruction et la Démocratie* (PPRD). Beide partijen zaten echter in de overgangsregering en leverden elk een presidentskandidaat. Ook behaalden ze een groot deel van de zetels in het nieuwe parlement en gingen beide presidentskandidaten over naar de tweede ronde. Bovendien beschikten ze over voldoende middelen om een degelijke verkiezingscampagne te voeren en waren deze campagnes erg zichtbaar. Maar een focus op de PPRD en de MLC wil niet zeggen dat andere partijen volledig achterwege worden gelaten. Om voldoende inzicht te krijgen op de materie en de gevormde allianties komen naast de PPRD en de MLC ook andere Congolese politieke partijen aan bod, zoals de UDPS, de UDEMO, de UREC en de PALU.

Voor een goed inzicht in het verkiezingsproces wordt er in het eerste hoofdstuk een contextueel kader geschapen, waarbinnen een kort overzicht wordt gegeven van de gebeurtenissen voor de aanvang van het transitieproces, met name de twee Congolese oorlogen en het daarop volgende *Accord Global et Inclusif*. Vervolgens wordt het verloop van het verkiezingsproces beschreven, waar het ontstaan en de vorm van de nieuwe grondwet wordt belicht, de nieuwe kieswet wordt toegelicht en een algemeen beeld van de verkiezingscampagnes wordt geschetst.

In het tweede hoofdstuk wordt er kennis gegeven van het partijenlandschap in de DRC. Als eerste wordt er een algemeen kader geschapen, waarbinnen de geschiedenis van de Congolese politieke partijen, de wetgeving inzake de politieke partijen, de partij-financiering en tenslotte enkele kenmerken, zoals de personencultus in de Congolese politiek en de afwezigheid van ideologiën, worden uiteengezet. Vervolgens worden de politieke partijen in de DRC behandeld. Hierbij wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste partijen, waarna de PPRD en de MLC in het bijzonder worden belicht.

Het derde en laatste hoofdstuk behandelt tenslotte de houding van de politieke partijen, in het bijzonder de MLC en de PPRD, in het

verkiezingsproces in 2006. Hierbij worden drie periodes onderscheiden. De eerste periode situeert zich tijdens de verkiezingscampagne naar de legislatieve verkiezingen en eerste ronde van de presidentsverkiezingen. Tijdens deze campagne wordt de houding van de politieke partijen belicht, wordt kennis gegeven van de thema's die de partijen en kandidaten hanteren, wordt de aanhang van de partijen en kandidaten in kaart gebracht en tenslotte de partijdigheid van de media. Een tweede periode bevindt zich tussen de verkiezingscampagnes van de eerste ronde van de presidentsverkiezingen en de legislatieve verkiezingen enerzijds en die van de tweede ronde van de presidentsverkiezingen anderzijds. De resultaten van de legislatieve verkiezingen en de eerste ronde van de presidentsverkiezingen worden besproken. Verder wordt het kiesgedrag geanalyseerd, waar de vraag wordt gesteld of etnische dan wel regionale solidariteit de dominerende factor was. Daarna wordt ingegaan op de markante confrontaties in de hoofdstad, die het verloop van de verkiezingscampagne van de tweede ronde van de presidentsverkiezingen zouden tekenen. Een laatste periode speelt zich af tijdens de tweede campagneperiode. Hier worden nieuwe allianties gevormd, die uitvoerig worden besproken. Daarnaast wordt de aard van deze verkiezingscampagne belicht, die doorgaat als een non-campagne. Tenslotte worden de resultaten van de tweede ronde van de presidentsverkiezingen weergegeven en besproken, evenals de betwisting van de resultaten door Bemba.

Tijdens het voeren van dit onderzoek werd snel duidelijk dat voor deze materie slechts weinig wetenschappelijk onderzoek beschikbaar is. Naast de enkele beschikbare wetenschappelijke artikels, werd een groot deel van de informatie bijgevolg gehaald uit documenten van de EU (MOE-UE), de VN (MONUC) en verschillende NGO's en non-profit organisaties. Ook de Congolese krant *Le Potentiel* dient als belangrijke bron en in mindere mate ook het tijdschrift *Jeune Afrique*. Tenslotte werden ook verschillende boeken geraadpleegd en verschillende kaders werden gehaald uit primaire overheidsbronnen, zoals de Congolese Grondwet (2005) en andere wetten.

1 Wat zich vóór de verkiezingen in 2006 afspeelde

Tussen 1996 en 2000 speelden er zich in Congo twee oorlogen af, beide met aanzienlijke dimensies. In de tweede Congolese oorlog was zowat elk land in Afrika militair of diplomatiek betrokken. Congo kreeg temaken met massale geweldplegingen, invasies, opstanden en slachtingen, waardoor er werd gesproken van de Eerste Wereldoorlog in Afrika. Aan dit bloedbad kwam een einde bij de ondertekening van de akkoorden van Lusaka in 1999. Het akkoord resulteerde in een overgangsfase die zou leiden tot vrije en transparante verkiezingen. Het vredesproces werd in gang gezet in Pretoria op 17 december 2002.

1.1 De Congolese oorlogen en het staakt-het-vuren

1.1.1 De Congolese oorlogen

Nadat Congo in 1960 onafhankelijk werd verklaard, werd het land geteisterd door een aanzienlijke instabiliteit. Op 25 november 1965 pleegt Joseph-Désiré Mobutu een staatsgreep. Het land, dat van 1971 tot 1997 de Republiek Zaïre zou heten, werd gekenmerkt door een één-partij systeem. Een afname van de internationale steun en de toename van binnenlandse weerstand tegen het regime, zorgden in 1990 dat er een einde kwam aan deze één-partij staat (Bihuzo, 2008, pp. 17-23). Dit betekende het begin van een lange transitie naar democratische verkiezingen, die onderbroken werd door twee Congolese Oorlogen.

De eerste oorlog begon in 1996 wanneer de *Alliance des Forces Démocratiques pour la Libération du Congo* (AFDL) onder leiding van Laurent-Désiré Kabila en gesteund door Rwanda, Burundi en Oeganda, een militaire campagne opstartte met als doel het regime van Mobutu omver te werpen (Weiss, 2001, p. 67). Na zeven maanden, op 17 mei 1997, bereikten LD Kabila en zijn bondgenoten Kinshasa waar LD Kabila zichzelf uitriep tot de president van de Democratische Republiek Congo (DRC). De hoofddoelstelling, met name het omverwerpen van het oude regime, was bereikt maar het AFDL bleek toch een zwakke coalitie te zijn. Hoewel LD Kabila afhankelijk bleef van zijn buitenlandse bondgenoten om aan de macht te kunnen blijven, beval hij in 1998 de terugtrekking van buitenlandse troepen uit de DRC, als gevolg van een ontevredenheid bij het

Congolese volk ten aanzien deze buitenlandse aanwezigheid. Dit leidde tot de oprichting van de *Rassemblement Congolais pour la Démocratie* (RCD), wat bestond uit LD Kabila's voormalige bondgenoten en dewelke zich nu tegen LD Kabila keerde.

De opstand van de RCD was de aanzet tot de tweede Congolese oorlog, waar verschillende Afrikaanse staten in betrokken raakten. De RCD rebellen werden gesteund door Rwanda, Burundi en Oeganda, de voormalige bondgenoten van Kabila, terwijl deze laatste op zijn beurt gesteund werd door Angola, Namibië, Zimbabwe en Tsjaad (Merckx & Vander Weyden, 2007, pp. 809-813). Ook de MLC was als rebellengroep in deze tweede oorlog actief. Zij werd gesteund door Oeganda en vocht eveneens tegen de toenmalige regering (Election World, 2008). De oorlog werd niet voor niets de Afrikaanse wereldoorlog genoemd. Naar schatting werden er zo'n 3,8 miljoen mensen omgebracht, hetgeen het grootste dodenaantal betekende sinds de Tweede Wereldoorlog.

Op 10 juli 1999 ondertekenden de oorlogvoerende partijen een overeenkomst in Lusaka (Zambia), hetgeen naast een staakt-het-vuren ook de terugtrekking van de buitenlandse troepen uit Congo, de ontwapening van alle rebellengroepen en de Inter-Congolese dialoog vooropstelde. De overeenkomst werd pas uitgevoerd nadat de zoon van LD Kabila, Joseph Kabila, de intussen vermoorde president in 2001 opvolgde. De Inter-Congolese Dialoog ging in februari 2002 in Sun City (Zuid Afrika) van start en eindigde in april toen een akkoord werd bereikt. Verschillende oppositiegroepen weigerden echter het akkoord te ondertekenen. Joseph Kabila ging akkoorden aan met Rwanda en Oeganda opdat deze hun troepen uit de DRC zouden terugtrekken.

De rebellengroepen die de akkoorden van Sun City niet ondertekenden, aanvaardden echter wel het nieuwe akkoord overeengekomen in *L'accord global et inclusif sur la transition en République Démocratique du Congo*, op 17 december 2002. Het akkoord werd ondertekend door de DRC's belangrijkste politieke groepen: de RCD, geleid door Azarias Ruberwa, de MLC, geleid door Jean Pierre Bemba, de RCD-ML, de RCD-N, de Mai Mai milities, de regering, de politieke oppositie en de civiele maatschappij (Merckx & Vander Weyden, 2007, pp. 809-813).

1.1.2 L'accord global et inclusif sur la transition en République Démocratique du Congo (AGI)

In het AGI werd een einde gemaakt aan de vijandigheden en werden de duur, de doelstellingen, de principes en de instituties van de transitie vastgelegd.

Het akkoord bepaalde de aanwezigheid van een president samen met vier vice-presidenten (formule 4+1) tijdens de transitieperiode. Er werd overeengekomen dat de Congolese president die in functie was bij de bekendmaking van de overgangsgrondwet, Joseph Kabila, zou aanblijven tot het transitieproces was voltooid en presidentsverkiezingen zouden plaatsvinden. Dit laatste zou het einde van het transitieproces betekenen. De posten voor vice-president werden verdeeld onder de MLC (Bemba), de RCD (Ruberwa), de ex-regering (Yerodia Ndongbasi) en de politieke oppositie (Zahidi Ngoma) (L'accord Global et Inclusif, 2002). De ex-regering, onder leiding van Joseph Kabila, bestond uit voormalige AFDL/CPP leden, overlopers van de ongewapende oppositie en leden van de PPRD (Matayi, 2006, p. 288). De overgangsregering bestond uit 36 ministers en 25 vice-ministers. De RCD, de MLC, de politieke oppositie en de voormalige regering kregen elk zeven ministers en vier vice-ministers. De civiele maatschappij kreeg in de regering twee ministers en drie vice-ministers.

De Nationale Assemblée tenslotte telde 500 zetels. Het voorzitterschap kwam toe aan de MLC en de zetels werden gelijk verdeeld onder de MLC, de RCD, de ex-regering, de politieke oppositie en de civiele maatschappij, met elk 94 zetels. De RCD-N, de RCD-ML en de Mai Mai kregen elk 10 zetels. In de Senaat werden de 120 zetels eveneens gelijk verdeeld onder deze actoren, met elk 22 zetels. De overige zetels werden zoals in de Nationale Assemblée verdeeld onder de RCD-N (4), de RCD-ML (3) en de Mai Mai (3) (AGI, 2002).

Op 30 juni 2003 werd de overgangsregering geïnstalleerd, wat meteen ook de officiële start van de transitieperiode betekende. Eén van de taken van deze nieuwe regering bestond erin vrije en transparante verkiezingen te organiseren met oog op een nieuw constitutioneel en democratisch regime in de DRC. Het doel was de verkiezingen binnen de 24 maanden na het begin van het transitieproces te laten plaatsvinden. Dit kon echter twee maal zes maanden worden uitgesteld indien er zich problemen voordeden. De verkiezingen zouden dus ten laatste op 30 juni 2006 plaatsvinden. In de praktijk werd deze datum nog een maand uitgesteld. Ook richtte het

akkoord de *Commission Electorale Indépendante* (CEI) op. Deze organisatie zou steun verlenen aan het transitieproces en het organiseren van de verkiezingen werd zijn belangrijkste taak (Merckx & Vander Weyden, 2007, pp. 809-813).

1.2 Het verkiezingsproces

Het antwoord op de conflicten en verdere economische en sociale ontwikkeling in de DRC ligt in de vorming van een democratisch bestuur. Doorheen heel het verkiezingsproces werden er documenten opgesteld en verdere inspanningen geleverd met als doel vrije en democratische verkiezingen te laten plaatsvinden.

Aanvankelijk was het de bedoeling dat de transitieperiode, gestart op 30 juni 2003, slechts twee jaar zou duren. In de realiteit heeft de transitieperiode bijna vier jaar nodig gehad. De meervoudige vertragingen inzake zowel de electorale als de legislatieve kalender hebben ervoor gezorgd dat de opstelling van de nieuwe verkozen instituties van de Derde Republiek slechts begin 2007 konden plaatsvinden. Het toepassen van *l'Accord Global et Inclusif* verliep erg moeizaam. Pas een jaar nadat de overgangsregering in functie trad werd er langzaam werk gemaakt van het versterken van bepaalde staatsstructuren die verzwakt waren tijdens het regime van Mobutu, alsook het benoemen van de gouverneurs in de provincies van de DRC. De vertragingen van de opstellingen van de overgangsinstituties bracht ook een vertraging van het constitutioneel project met zich mee. Deze tekst werd slechts twee jaar na het begin van de transitie goedgekeurd in het overgangsparlement (MOE-UE, 2006, pp. 13-14).

Om conflicten en instabiliteit te vermijden is het bestaan van een grondwet die het democratisch bestuur omkadert, erg belangrijk. De nationale grondwet richt de instituties op die een kader scheppen waarin vrede en ontwikkeling verder kunnen evolueren en waarbinnen het bestuur democratisch kan handelen. Maar dit is echter niet voldoende. Een grondwet die democratie verkondigt is slechts effectief wanneer ook de burgers in het bezit zijn van een democratische geest. Het participeren aan de verkiezingen is met andere woorden eveneens van groot belang voor de democratische toekomst van het land.

Tenslotte zijn ook het electoraal systeem en het democratisch verloop van en naar de verkiezingen van groot belang voor de democratie. De keuze van

het electoraal systeem bepaalt voor een deel het politieke landschap en een eerlijk verloop van de campagne is fundamenteel voor de legitimiteit van de verkiezingen (Ndulo, 2003, pp. 340-358).

1.2.1 Het constitutioneel project

Een eerste stap in het verkiezingsproces begint in de tweede helft van 2005 met een omvangrijke campagne, gelanceerd door de CEI. Het doel van deze campagne bestond erin zoveel mogelijk kiezers zich te laten registreren. De campagne bleek een groot succes, met 24,4 miljoen geregistreerden op naar schatting 28 miljoen kiesgerechtigden en dit in een populatie van ongeveer 58 miljoen burgers (Weiss, 2007, p. 140). Deze mobilisatie toonde de wil van de kiezer deel te nemen aan de eerste pluralistische verkiezingen in de postkoloniale geschiedenis van Congo, wat door alle waarnemers en andere betrokkenen als een positief signaal werd ontvangen (Sebahara, 2006, p. 12).

Nadat het registratieproces was voltooid kon een tweede stap richting vrije en democratische verkiezingen worden ingezet. Ondanks de trage vooruitgang van het transitieproces, ondermeer door een gebrek aan politieke wil en de aanwezigheid van geschillen en tegenstellingen binnen de overgangsinstituten, betekende het succes van het constitutioneel referendum een belangrijke vooruitgang in het proces naar de langverwachte democratische verkiezingen (MOE-UE, 2006, p. 15). De onderhandelingen duurden echter een aantal maanden vooraleer de nieuwe grondwet in mei 2005 werd goedgekeurd door het parlement. De tekst voorziet een sterk gedecentraliseerde unitaire staat waar de verschillende provincies over een aanzienlijke brok autonomie beschikken. Ook stelde de grondwet de fundamentele vast van een evenwichtig semi-presidentieel systeem met een president die rechtstreeks wordt verkozen door de bevolking en dit met een absolute meerderheid van de stemmen (Electionworld, 2008)

Op 18 en 19 december 2005 werd een referendum ter goedkeuring van de nieuwe grondwet georganiseerd, met een opkomst van 61,97 procent. 84,31 procent van de Congolezen die deelnamen aan het referendum keurden de nieuwe grondwet goed. Slechts 15,69 procent stemde tegen. Net zoals het

succes bij de inschrijvingen van de kiezers toonde de omvang van de participatie aan dat de Congolese bevolking zich, ondanks vele obstakels zoals verplaatsingsmogelijkheden en gebrek aan infrastructuur, sterk mobiliseerde voor dit project (MOE-UE, 2006, p. 4).

De laagste opkomst situeerde zich in het bolwerk van de UDPS, namelijk in de twee Kasai provincies (zowel West als Oost). De partij, een historische opposant tegen het regime van Mobutu, beschouwde het constitutioneel proces schadelijk en nadelig voor de nationale soevereiniteit van het land. In de andere provincies kreeg de boycot van de UDPS echter veel minder gehoor, waarop de UDPS reageerde door zijn strategie te herzien en een lijst van voorwaarden in te dienen waarop de UDPS toch nog aan het electorale proces zou kunnen deelnemen. De belangrijkste eis was dat het registratieproces zou worden heropend. De CEI verwierp deze vraag op grond van rechtvaardigheid, uitvoerbaarheid en de kosten die de heropening met zich mee zou brengen. Een voorstel voor het bereiken van een compromis volgde later door de voorzitter van de verkiezingscommissie, Abbé Apollinaire Malu Malu, maar deze werd verworpen door de UDPS. Dit voorval voedde bij vele Congolezen de argwaan dat de CEI en zijn voorzitter zouden werken ten voordele van Kabila (Weiss, 2007, pp.140-142). De misrekende strategie van de UDPS van Etienne Tshisekedi en de terugtrekking uit de electorale strijd zorgde ervoor dat verschillende kandidaten werden aangezet de klassieke thema's van de partij over te nemen (MOE-UE, 2006, p. 4).

Het referendum over de grondwet legde voor het eerst de sterke politieke verdeeldheid in de DRC bloot. In de hoofdstad Kinshasa werd de nieuwe grondwet slechts met 51,5 procent goedgekeurd. Achter deze resultaten lag alweer de boycot en de 'nee' campagne van de UDPS. Andere belangrijke regio's waar de afwijzing van de nieuwe grondwet toch een aanzienlijk aandeel betrof waren Neder-Congo, Noord-Bandundu, in het zuiden van de Evenaarsprovincie en de Kasai provincies, vooral de West-Kasai. De Oostelijke provincies zoals Oost-Maniema, Noord- en Zuid- Kivu en Katanga stemden massaal ten gunste van de nieuwe grondwet. Deze kloof tussen oost en west zou zich overduidelijk manifesteren zeven maanden later bij de presidentsverkiezingen. De aanhangers van Kabila bevinden zich voornamelijk in het oosten.

Tegenstanders van de grondwet lieten zich leiden door de argwaan dat het hele transitieproces op gang werd gezet om de leiders, die aan de macht waren gedurende de oorlogs- en transitieperiode en gesteund door Europa,

de Verenigde Staten, MONUC en Zuid-Afrika, te legitimeren en zo aan de macht te houden. Vooral de autoriteiten van de Katholieke Kerk, aanhangers van Jean-Pierre Bemba, de meerderheid van de Congolese diaspora, alsook een groot deel van de Congolese intellectuelen bevonden zich aan deze zijde van het spectrum (Weiss, 2007, pp.140-142).

Op 18 februari 2006 werd de nieuwe grondwet afgekondigd door Joseph Kabila. Zoals reeds vermeld maakte deze grondwet van de DRC een sterk gedecentraliseerde staat. Dit gebeurde onder andere door de grote autonomie die de provincies verkregen, die overigens werden opgetrokken in aantal van 11 tot 25 semi-autonome provincies plus de hoofdstad Kinshasa. Verder werd de DRC omgevormd tot een semi-presidentieel systeem, gebaseerd op het Franse model, waar de president en de eerste minister hun uitvoerende macht delen alsook beide het beleid van de nationale regering bepalen (EISA, 2007, p.7).

Het politieke pluralisme werd in de grondwet opgenomen. Een partij oprichten of lid worden is een burgerlijk en politiek recht voor alle Congolezen. Deze politieke partijen moeten echter wel gehoorzamen aan de Wet op de Politieke Partijen, alsook de publieke orde respecteren en handelen volgens het algemeen belang. Een éénpartij-systeem wordt tegenstrijdig met de grondwet geacht. Verder wordt vermeld dat de politieke partijen publieke fondsen kunnen ontvangen teneinde de electorale campagnes en hun activiteiten te financieren, mits voorwaarden uiteengezet door de wet. Ook de politieke oppositie wordt erkend in de DRC.

De uitvoerende macht bestaat uit de president en zijn regering. De president is het staatshoofd van het land en symboliseert de nationale eenheid. Hij wordt rechtstreeks verkozen met een absolute meerderheid voor een mandaat van vijf jaar, wat één maal verlengd kan worden. Indien deze meerderheid niet kan worden behaald in een eerste ronde wordt er een tweede verkiezingsronde georganiseerd met de twee beste kandidaten van de eerste ronde. Zes dagen na de afkondiging van de officiële resultaten treedt de president vervolgens in functie. De eerste minister wordt door het staatshoofd benoemd uit de grootste politieke partij of coalitie en ook de andere regeringsleden worden door de president aangeduid.

De regering bestaat uit de eerste minister en de Vice-eerste minister, de ministers en de Vice-ministers en tenslotte de afgevaardigden van de ministers. Aan het hoofd van de regering staat de eerste minister die de regering zal leiden. Nadat deze is samengesteld, stelt de eerste minister het

regeringsprogramma voor aan het parlement, die dit met een absolute meerderheid moet goedkeuren. De regering staat onder controle van het parlement.

Het parlement oefent de wetgevende macht uit en bestaat uit twee kamers: de Nationale Assemblee en de Senaat. De leden van de Nationale Assemblee worden eveneens rechtsreeks verkozen door de bevolking voor een mandaat van vijf jaar (Constitution de la République Démocratique du Congo). Bij de verkiezingen in 2006 werden 500 zetels verkozen en werd Vital Kamerhe (PPRD) de voorzitter van deze kamer (Electionworld, 2008). Deze kandidaten worden voorgelegd door politieke partijen of groeperingen of zijn onafhankelijk en kunnen herverkozen worden nadat hun mandaat is afgelopen. Dit laatste geldt ook voor de leden van de senaat. Zij worden echter verkozen door de Provinciale Assemblees, voor een termijn van 5 jaar (Constitution de la République Démocratique du Congo). In 2007 werden 108 zetels voor het laatst verkozen en Kengo Wa Dondo (onafhankelijk) werd voorzitter (Electionworld, 2008). De senatoren vertegenwoordigen dus hun eigen provincie, maar het mandaat is nationaal. De verkiesbaarheid, het aantal senatoren en de voorwaarden worden bepaald door de Kieswet (Constitution de la République Démocratique du Congo).

1.2.2 De nieuwe kieswet (2006)

Nadat de nieuwe Congolese grondwet met succes werd goedgekeurd, werd er ruimte gecreëerd voor de aanvaarding van een nieuwe kieswet op 9 maart 2006.

Zoals hierboven reeds vermeld wordt de president rechtstreeks verkozen met een absolute meerderheid en indien nodig met een tweede ronde tussen de twee best scorende kandidaten. Wat de nationale en provinciale legislatieve verkiezingen betreft, werd er een eerder complex kiessysteem in het leven geroepen waarbij een combinatie van een meerderheids en een proportioneel stelsel werd toegepast. De kieswet bepaalt 169 legislatieve kieskringen (territoria) in de DRC. Via een kiessysteem dat gebaseerd is op kieskringen en met open partijlijsten en onafhankelijke kandidaten, kunnen de kiezers hun favoriete kandidaten selecteren. De 500 leden van de Nationale Assemblee worden dus verkozen door het electoraat uit 169 kieskringen. Voor de 108 senatoren daarentegen, werd er een getrapt systeem opgesteld waar deze indirect door de provinciale assemblees

worden verkozen. Elk van de 25 kieskringen verkiezen vier senatoren, het parlement van Kinshasa kiest er acht.

Hoewel de legislatieve verkiezingen in de DRC gebaseerd zijn op een proportioneel systeem, hebben iets meer dan één derde van de kiesdistricten (62 van de 169) slechts één zetel. In deze éénnamige districten werd het *First Past the Post*-systeem ingevoerd, wat wil zeggen dat de kandidaat met de meeste stemmen de enige winnaar in het kiesdistrict wordt. Voor deze kiesdistricten geldt met andere woorden het *winner-takes-all* principe. Aangezien de 25 nieuwe provincies drie jaar de tijd kregen om zich te vormen, werd er overeengekomen dat de eerste provinciale verkiezingen, alsook die van de senaat, zouden worden gehouden op basis van de 11 provincies, inclusief Kinshasa.

Een alternatieve optie, met name het systeem van gesloten lijsten waar kiezers enkel kunnen stemmen voor partijen in plaats van individuen, werd afgewezen. Gezien het feit dat de Congolese politieke partijen zwak zijn en hun interne discipline minimaal, zou een systeem met gesloten lijsten voor de politieke partijen kennelijk voordeliger zijn. Maar een systeem met open lijsten geeft het electoraat de mogelijkheid niet enkel voor partijen of coalities te stemmen, maar eveneens de volgorde van de kandidaten op de lijst te beïnvloeden. Het proportioneel systeem gebaseerd op open lijsten garandeert voor een groot deel de vertegenwoordiging van verschillende politieke partijen of coalities alsook de mogelijkheid om sleutelactoren in het Congolese politieke spectrum te verkiezen (EISA, 2007, pp.8-9).

1.2.3 De verkiezingscampagne

Dat de spelregels inzake campagnevoeren worden nageleefd, is van groot belang voor de legitimiteit van de verkiezingen. Wanneer dit echter niet het geval is, wordt het proces naar de verkiezingen toe controversieel en wordt het hele gebeuren een conflicthaard, wat het democratisch proces niet ten goede komt (Ndulo, 2003, p. 352).

In de kieswet wordt naast het kiessysteem ook de verkiezingscampagne gereguleerd. Volgens artikel 28 van de kieswet gaat de electorale campagne 60 dagen voor de stemming van start en eindigt ze 24 uur voor deze vooropgestelde datum. Bovendien worden in deze wet de vereisten vastgesteld betreffende de gelijke toegang tot de media en een evenredige verdeling van de uitzendtijd aan de verschillende kandidaten en partijen tijdens de verkiezingscampagnes. Hierbij wordt ook La Haute Autorité des

Médias (HAM) opgericht, die als taak heeft misbruiken en manipulaties van staatsmedia te vermijden (Loi, 2006 n° 06/006 du 9 mars).

Het samenvallen van de presidentiële en legislatieve verkiezingen in juli 2006 en van de presidentiële en provinciale verkiezingen in oktober 2006 hadden tot gevolg dat de campagnes van zowel de legislatieve als de provinciale verkiezingen in de schaduw van de presidentsverkiezingen vielen. De inzet voor deze laatste verkiezingen was immers veel groter, zowel in de eerste als in de tweede ronde (MOE-UE, 2006, p. 6).

a. Ongelijke middelen

Volgens waarnemers van het Carter Center was de algemene graad van zichtbare partijactiviteit tijdens de verkiezingscampagnes erg laag en was deze vooral geconcentreerd in de steden. Ze vonden echter wel bewijs van een gezonde multi-partij competitie in bepaalde streken, maar tevens merkten ze op dat de verspreiding van deze competitie zeer ongelijk verdeeld was over het land (Carter Center, 12.07.2006).

Niet alle politieke partijen hadden een gelijke toegang tot publieke middelen. De partijen die aan de macht waren tijdens de overgangperiode konden genieten van enorme voordelen inzake de toegang tot deze middelen, die ze gebruikten voor hun campagne en voor het bereiken van politieke doeleinden (EISA, 2006, p.12)

De Electoral Institute of Southern Africa (EISA) missie stelde eveneens vast dat zowel de president als zijn vier vice-presidenten tijdens de transitieperiode over specifieke bronnen beschikten teneinde hun lonen te financieren alsook de activiteiten die voor hun ambt werden uitgevoerd. Daarnaast beschikten de grootste partijen – de PPRD, RCD en MLC- over de mogelijkheid om eigen leden te benoemen in de overgangsinstituten en bedrijven in handen van de staat. Hiertegenover moesten deze functionarissen tussen de 10% en 20% van hun maandelijkse loon aan de partij afstaan. Als gevolg hiervan hebben de partijen, vertegenwoordigd in de overgangsinstituten, grote voordelen inzake de toegang tot publieke middelen die kunnen worden gebruikt om hun politieke activiteiten te financieren (EISA, 2007, p.21).

De grote ongelijkheid van middelen tussen de verschillende partijen vormde een aanzienlijk probleem voor de legitimiteit van de verkiezingen. Veel politieke partijen werden tijdens de campagneperiodes geconfronteerd

met financiële of organisatorische problemen. Als resultaat moesten deze partijen hun activiteiten beperken in tijd en ruimte. Op die manier werd het onmogelijk voor goed georganiseerde partijen om hun campagne op een degelijke manier uit te voeren. Arme partijen werden gedwongen bijeenkomsten te organiseren, zendtijd te kopen bij de media en campagne te voeren in het binnenland. Van de 269 geregistreerde politieke partijen waren slechts 10 à 15 partijen noemenswaardige tegenstanders en slechts vier à vijf waren vertegenwoordigd in alle districten. De rijke politici kregen met andere woorden de mogelijkheid hun stemmen te kopen (EISA, 2006, p. 14).

Ook moet worden opgemerkt dat een specifieke regulatie inzake campagne-inkomsten en -uitgaven ontbreekt. Geen enkele fondsen, die werden geïnd en uitgegeven voor de verkiezingscampagne, werden openbaar gemaakt en een uitgavenplafond inzake campagne uitgaven was niet aanwezig. Hierdoor had geld een erg belangrijke impact op de houding van de politieke partijen tijdens de campagne en op de verkiezingsresultaten. Als gevolg daarvan domineerden de hoofdspelers, met name de PPRD, MLC en RCD, het landschap met vlaggen, aanplakborden en posters, die uitvoerig werden tentoongesteld voornamelijk in de grote steden (EISA, 2007, p.25). Maar zoals verder nog wordt uiteengezet, is geld niet de enige factor van invloed was in deze verkiezingen. Een voorbeeld hiervan is de goede score van Antoine Gizenga (13 procent) in de eerste ronde van de presidentsverkiezingen en zijn partij, de PALU (34 zetels), in de legislatieve verkiezingen. Het resultaat was vooral het gevolg van een proteststem van de bevolking tegen de Kinshasa autoriteiten, samen met de hoogachting die de inwoners van Bandundu aan Gizenga toedroegen. Dit laatste was een gevolg van zijn verleden waardoor hij werd gezien als de integere drager van het Lumubistische nationalisme (Weiss, 2007, p. 146).

Tenslotte werd er door het Carter Center notie gemaakt dat er tijdens de verkiezingscampagne een tendens ontstond zich te concentreren op technische, marginale thema's. De controverse over het al dan niet invoeren van extra stembiljetten in de verschillende stembureaus is hier een voorbeeld van. Het is vaak noodzakelijk en internationaal aanvaard dat extra stembiljetten in de stembureaus worden ingevoerd, naast het aantal geregistreerde kiezers. Deze vangen het kleine aantal kiezers op dat, in overeenstemming met de kieswet, gerechtigd is te stemmen in een ander stembureau dan waar hij of zij geregistreerd is. Ook beschadigde of ongeldige stembiljetten kunnen door deze extra stembiljetten worden

opgevangen (Carter Center, 12.07.2006). Deze lege stembiljetten verhoogden, bij afwezigheid van getuigen, de mogelijkheid op de stembussen vooraf op te vullen (Weiss, 2007, p. 149) Dat dit thema van groot belang werd is niet uitzonderlijk, vooral voor diegene die wantrouwig stonden ten aanzien van het hele proces en de onpartijdigheid van de CEI. Wel uitte Carter Center zijn bezorgdheid dat de politieke partijen weinig inspanningen leverden zichzelf en zijn achterban beter te informeren over dergelijke thema's. Hiertegenover zouden de politieke partijen eerder dan het 'technische' probleem op te lossen, overgaan tot het verspreiden van controverse en het lanceren van beschuldigingen (Carter Center, 12.07.2006).

De ongelijkheid van middelen samen met de kolossale logistieke problemen waarmee de politieke partijen te kampen hadden verstoorden het verloop van een democratische campagne (Carter Center, 12.07.2006).

b. De eerste en de tweede campagneperiode

Nadat de kieswet was afgekondigd, ontstond er bij verschillende partijen, onder andere bij de UDPS, de vraag naar 'politieke raadpleging' betreffende de veiligheidsgarantie voor de kandidaten, een gedragscode en een resolutie over de uitgestelde einddatum van de transitieperiode. Deze consultaties mislukten, wat betekende dat de veiligheid van de kandidaten en een gelijke toegang tot de media niet kon worden gegarandeerd. De mislukking had een nieuwe boycotcampagne van de UDPS tot gevolg (Merckx & Vander Weyden, 2007, pp. 810-811). Wel werd er een gedragscode ondertekend tussen de belangrijkste politieke partijen die deelnamen aan het electoraal proces. Het doel hiervan was de politieke partijen en kandidaten ervan te weerhouden zich te gedragen of acties te ondernemen die een negatief gevolg zouden hebben voor het verkiezingsproces en op die manier de verkiezingscampagnes op een rustige en constructieve wijze te laten verlopen.

De eerste officiële campagneperiode ging van start op 29 juni 2006 en eindigde op 29 juli 2006. Over het algemeen werd de campagne in juli 2006 gekenmerkt door vrede en tolerantie van de verschillende partijen tegenover elkaar. Desondanks werden er gedurende de eerste campagneperiode wel enkele geïsoleerde incidenten gesignaleerd, meestal tussen veiligheidsdiensten en bepaalde politieke formaties.

Het begin van de eerste electorale campagne werd gekenmerkt door een moeizame start. Dit had ten dele te maken met de dreiging van enkele oppositiepartijen om het verkiezingsproces te verstoren indien geen politieke consultaties werden gehouden. Niet enkel een twaalftal oppositiepartijen, maar ook de Katholieke Kerk, die overigens erg machtig is binnen de DRC, eiste nieuwe consultaties. Ook de vraag van enkele kandidaten voor veiligheidsgaranties, alsook de controverse rond de extra stembiljetten zorgden voor de vertraging van de campagnes (EISA, 2007, pp.24-26). Deze laatste controverse werd ingeleid door 19 van de 33 presidentskandidaten, waaronder Ruberwa en Bemba, die vreesden dat het invoeren van de extra stembiljetten aanleiding zouden geven tot het vervalsen van de verkiezingen. De CEI verklaarde de argumenten als ongegrond en stelde dat de extra stembiljetten noodzakelijk waren voor het verkiezingsproces (EISA, 2006, p. 11). Tenslotte zorgde ook de kritiek van verschillende partijen ten aanzien van de ongelijkheid van middelen, voor het moeizaam opstarten van de campagneperiode.

De campagne voor de provinciale verkiezingen en de tweede ronde van de presidentsverkiezingen ging formeel van start op 28 september 2006. In de praktijk gingen de campagnes slechts op 13 oktober 2006 van start, en eindigden ze op 27 oktober 2006. Hoewel deze over het algemeen minder krachtig waren als die in juli 2006, werd deze campagneperiode toch gekenmerkt door een aantal gewelddadige incidenten die bezorgdheid deed ontstaan over het verdere verloop van het verkiezingsproces. De spanningen liepen hoog op en politieke intolerantie kwam steeds meer boven water (EISA, 2007, pp.24-26).

Bij het naderen van de tweede campagneperiode werd het land van 20 tot 22 augustus geteisterd door onrusten in de hoofdstad. Deze gebeurtenis was niet bevorderlijk voor de legitimatie van de verkiezingen en bracht wederzijds wantrouwen met zich mee. In de twee weken die volgden werd geen enkele publieke manifestatie op been gezet door één van beide presidentskandidaten. De toename van gewelddadige incidenten verminderden de mogelijkheid van de twee kandidaten en coalities om een volwaardige campagne te voeren op de traditionele domeinen van de tegenpartij.

Met uitzondering van de provincie Katanga, waar er een scherpe oppositie ontstond tussen de twee fracties, werd de inzet van de provinciale

verkiezingen overschaduwd door de tweede ronde van de presidentsverkiezingen.

2. Typering van de partijen

2.1 Algemeen

Vóór de verkiezingen in 2006 waren er in 40 jaar geen enkele vrije, transparante en democratische verkiezing meer georganiseerd in het land. Dit is uiteraard erg bepalend voor het verloop en de expertise die gepaard gaat met de verkiezingen in 2006. Het gedrag van de politieke partijen tijdens dat verkiezingsproces kan deels worden teruggehaald op de Congolese politieke cultuur, die getekend is door gebeurtenissen in het verleden. Om het gedrag van de politieke partijen te kunnen begrijpen, moet met andere woorden eerst kennis worden gegeven van geschiedenis van deze Congolese politieke partijen. Daarna worden er enkele relevante en algemene kenmerken van de Congolese partijen weergegeven. De manier waarop de partijen worden gefinancierd is erg relevant voor de houding van de partijen tijdens het verkiezingsproces en tenslotte wordt ook kennis gegeven van de personencultus in de Congolese politiek en de afwezigheid van een ideologie binnen de partijen.

2.1.1 Geschiedenis van de Congolese politieke partijen

Naast de staat en de civiele maatschappij vormen de politieke partijen één van de fundamenteën van de democratie. De westerse traditie, alsook die van een aantal Afrikaanse landen, stelt dat de oorsprong van politieke partijen zich bevindt in het kader van de nationale parlementen en verkiezingen waar ze ontstaan als bewegingen op basis van een bepaalde ideologie of een politieke interesse (Mukendi Tshimuanga, 2007, pp.107-142).

In Afrika zijn politieke partijen ontstaan als middel van politieke mobilisatie na 1945. De verkiezingen werden georganiseerd teneinde een geleidelijke overdracht van de macht van de kolonisten naar die van de nationale leiders te verwezenlijken. Variaties in de instituties en tussen de koloniale overheden, alsook variaties bij het introduceren en uitbreiden van de verkiezingen zorgden voor de vormgeving van de nieuwe politieke partijen. Kort na de onafhankelijkheid werden vele democratische overheden in Afrika vervangen door autoritaire regimes waar de politieke partijen werden verboden of onderhevig werden aan verschillende beperkingen (Mozaffar & Scarrit, 2005, p. 400).

Ook in Congo heeft een dergelijke tendens plaatsgevonden. De geschiedenis van de politieke partijen in het land is nauw verbonden met de geschiedenis na de onafhankelijkheid. Na afloop van de Bandoeng Conferentie in 1955, organiseerde de Belgische kolonisator onder zware druk de eerste gemeenteraadsverkiezingen in Congo. (Kabungulu-Ngoy, 2006, p. 16). Deze kwamen er in twee fases, met name in december 1957 en december 1958. De vooravond van deze verkiezingen stond gelijk aan een eerste golf nieuwe politieke partijen. Zo werd Abako met Joseph Kasavubu de dominante kracht, dat 133 van de 170 zetels veroverde in de hoofdstad. Maar ook gebeurtenissen in 1958 zorgden voor nieuwe impulsen voor de partijen om zich te vormen. Zo ontstond Conakat op 4 oktober 1958 en ook de Mouvement National Congolais (MNC) installeerde zich enkele dagen later. Een derde en een vierde golf nieuwe politieke partijen zagen het licht in 1959 en op de vooravond van de parlementsverkiezingen in 1960 (Etambala, 1999, pp. 69-70).

Deze laatstgenoemde verkiezingen werden de eerste legislatieve verkiezingen in Congo. De voorbereidingen van deze verkiezingen ontpopten tot een interetnisch conflict in verschillende provincies van het land (Djugudjugu, 2006, p. 365). Voor zowel de eerste als de tweede legislatieve verkiezingen kwamen twee stromingen erg op de voorgrond: de unitaristen en de federalisten (Kabungulu-Ngoy, 2006, p. 20).

De vorming van het partijlandschap in deze jaren rond de onafhankelijkheid ging, op enkele uitzonderingen na, gepaard met de afwezigheid van een ideologisch kader. Deze leegte werd weerspiegeld in de namen van de politieke partijen, waar zelden werd verwezen naar een bepaalde ideologie. Hiertegenover werd in deze partijnamen wel vaak notie gegeven van een etnische afkomst. Hoewel dit vaak wordt gezien als een determinant voor de Congolese partijvorming, moet dit toch worden genuanceerd. De etnische factor speelde echter vooral een rol in de steden, waar de etnische relaties belangrijk waren, ondermeer om uit de anonieme sfeer van deze steden te ontsnappen. Dit was in het binnenland veel minder het geval. Bovendien draaide de partij om diegene die kans maakte om verkozen te worden, eerder dan de kiezers zelf. Mede door het feit dat de politieke elite slechts uit een kleine groep bestond en het onafhankelijkheidsproces dusdanig snel verliep, waren de weinige kanshebbers zo vrij te kiezen voor welke partij ze zouden opkomen. De reputatie van de kandidaat was cruciaal. De partijen in Congo evolueerden met andere woorden tot 'partijen van personaliteiten' eerder dan een

evolutie naar de massa-partij, hetgeen in het Westen het geval was (Etambala, 1999, pp. 74-82).

Op 25 november 1965 pleegde Generaal Mobutu een staatsgreep. Even later verbood hij alle politieke activiteiten, inclusief deze van het parlement, en dit voor vijf jaar. Het gebeurde naar eigen zeggen omdat de Congolese politici nadelig waren voor het land en aan deze praktijken moest een einde worden gemaakt. President Mobutu zocht zijn steun bij het leger en de traditionele chefs. Na deze lege periode, ook wel eens de *non-political stand* (1965-1967) genoemd, volgde in 1967 de oprichting van de MPR (*Mouvement Populaire de la Révolution*). Na het eerste congres van de partij in 1970 werd de één-partij staat een officiële institutie. De MPR werd de partij van alle mensen en belichaamde de staat. Mobutu was met andere woorden gelijk aan de staat Zaïre.

Na een machtsmonopolie van 25 jaar waaide er een hervormingsgezinde wind over het land, die sterker bleek te zijn dan de MPR. Daarom kondigde Mobutu in 1990 de liberalisering van het politieke leven aan. Hij herstelde het multi-partij systeem, waarbij aanvankelijk slechts drie partijen werden toegelaten: de MPR, de UDPS en de PDSC. Later werd onder toenemende druk een volledig multi-partij systeem toegelaten.

Tijdens deze eerste transitieperiode schoten de nieuwe partijen als paddestoelen uit de grond. De enige twee partijen met wezenlijke nationale steun waren de UDPS van Tshisekedi en de MPR van Mobutu. Slechts op kleinere schaal behoorden ook de PDSC van Boboliko en de UDI van Kengo Wa Dondo hier bij. Bovendien werden er uitvoerig allianties gesloten tussen de partijen, nauwelijks gebaseerd op ideologie of een gemeenschappelijk partijprogramma. Wanneer het AFDL van Laurent Désiré Kabila in 1997 aan de macht kwam, waren er 440 partijen geregistreerd (Kabungulu-Ngoy, 2006, p. 26).

Het nieuwe AFDL regime (1997-2001) bande aanvankelijk alle activiteiten van politieke partijen en sociale bewegingen (Weiss, 2001, p. 69) en dit omwille van veiligheidsredenen en het bewaren van de publieke orde. Enkel het AFDL had het recht politieke activiteiten uit te oefenen. De partij was meer een politieke groepering dan een echte politieke partij, daar zij het product was van het Lemera's Protocol van 18 oktober 1996. (Kabungulu-Ngoy, 2006, p.26) Het protocol verbond vier partijen (de Villers, Omasombo & Kennes, 2002, p.178), waaronder de PRP van LD

Kabila, de CNRD van André Kisase, de MRLZ van Déogratias Bugera en de ADP van Anselme Masasu.

Onder nationale en internationale druk en mede door het feit dat de rebellengroepen hun acties rechtvaardigden door te verwijzen naar het gebrek aan politieke openheid, werd er in 1999 het *Décret-Loi n°194 du 26 janvier 1999* opnieuw een kader geschapen voor de politieke partijen in de DRC (BERCI, 2002, p. 9).

In december 1998 kondigde de secretaris-generaal van het AFDL, Vincent Mutomb Tshibal, aan dat de Alliantie zich zou omvormen tot een echte partij. Dit gebeurde in het kader van de liberalisering van de activiteiten van de politieke partijen. Er werd echter wel duidelijk gesteld dat de Alliantie zou veranderen in vorm, maar niet in ideologie. De reden hiervoor was tweeledig. Vooreerst had het AFDL zijn eerste missie, met name het land bevrijden van de onderdrukking, volbracht. Ook om de tweede bestaansredenen van het AFDL te verwezelijken, d.i. een staat van de bevolking creëren, was het nodig de Alliantie om te vormen tot een politieke partij. De macht moest worden overgedragen aan het volk, en dit gebeurde door de vorming van de CPP (Comité du Pouvoir Populaire) (de Villiers, Omasombo & Kennes, 2002, p. 180).

De plotselinge dood van LD Kabila betekende het einde van dit project. Na de moord op LD Kabila op 16 januari 2001 werd zijn zoon Joseph Kabila op 17 mei 2001 staatshoofd van de DRC. J Kabila liet de politieke activiteit opnieuw toe en de politieke partijen en fracties onder de Wet op politieke partijen van 1990 en 1999 konden zich opnieuw vestigen. In de tijd die volgde werd er in 2003 een overgangsregering opgesteld op basis van de 1+4 formule en 200 partijen konden in theorie opnieuw functioneren. Verkiezingen in 2006 zouden een einde maken aan deze transitieperiode (Kabungulu-Ngoy, 2006, p. 27).

2.1.2 Wetgeving

Het akkoord van Sun-City in april 2002 en het daaropvolgende AGI in december 2002 bepaalden de oprichting van een overgangsregering die ondermeer bevoegd was voor de liberalisering van het politieke leven in het land. Hiermee gepaard gaande werd het overgangsparlement bevoegd voor het uitwerken van gepaste wetgeving die de vooropgestelde doelstellingen tot een volwaardig resultaat zou leiden.

Zowel de grondwet (2005) als de kieswet (2006) zijn cruciaal voor het democratisch verloop naar en van de verkiezingen in 2006 alsook voor de politieke partijen in de DRC. Zij zijn hierboven reeds besproken. Maar voor er sprake was van één van deze twee documenten, werd er in maart 2004 een andere relevante wet uitgevaardigd die een kader schiep voor de Congolese politieke partijen, met name *la Loi n°04/022 du 15 mars 2004 portant organisation et fonctionnement des partis politiques*.

Overeenkomstig artikel 33 van deze wet beschikken de politieke partijen, op 18 juli 1990 geregistreerd onder de Wet n°90-007 en gewijzigd en aangevuld door de Wet n°90-009 op 18 december 1990 alsook het Decreet 194 op 29 januari 1999 en de Wet n°001/2001 op 17 mei 2001, nog steeds over hun rechtspersoonlijkheid. Deze partijen waren echter wel verplicht zich eerst aan te melden op het Ministerie van Binnenlandse zaken binnen een periode van zes maanden (artikel 34). Nadat zij hun bestaan hadden bekendgemaakt konden de politieke partijen en ex-rebellenbewegingen die het AGI hadden ondertekend verder functioneren in het kader van deze nieuwe wet en beschikten ze over een eigen rechtspersoonlijkheid (artikel 35).

In het eerste hoofdstuk worden enkele algemene bepalingen weergegeven. Zo wordt het pluralisme erkend en beschermd in de DRC en hierbij wordt een één-partij staat strikt verboden. De politieke partijen beschikken over een legaal statuut en hebben recht op een gelijke behandeling van de staat. Hierbij zorgen civiele en militaire autoriteiten voor bijstand en bescherming indien dit noodzakelijk is (artikel 4). De partijen beschikken over een nationaal karakter en mogen zich in geen enkel geval vereenzelvigen met een bepaalde familie, clan, stam, etnische identiteit, provincie, ras, religie, taal, sekse of origine (artikel 5).

Hoofdstuk III van de wet behandelt de werking van de politieke partijen. De politieke partijen hebben recht op een vrije toegang en de gelijke behandeling van de publieke media. De HAM wordt eveneens opgericht teneinde te waken over de implementering van deze bepaling (artikel 19). De partijen worden verondersteld elk jaar de namen, het ambt en de verblijfplaats van de ambtenaars, bevoegd voor de algemene administratie, bekend te maken bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Ook de rekening van het voorbije begrotingsjaar moet voor 31 maart in ditzelfde ministerie worden ingediend. Dit laatste dient te onderzoeken of de

betreffende partij geen voordeel haalt van andere middelen dan bepaald in artikel 22 (artikel 21).

De middelen van de politieke partijen worden in het vijfde hoofdstuk behandeld. De toegestane bronnen van inkomsten zijn:

- bijdragen van de leden
- giften van de leden alsook nagelaten bezit van erfgenamen
- inkomsten ontvangen door manifestaties en publicaties
- verrichtingen inzake roerend en onroerend goed
- eventuele subsidies van de staat (artikel 22)

De aard en voorwaarden van deze staatssubsidies worden bepaald door een andere wet (artikel 25). Tenslotte wordt gesteld dat de politieke partijen zich middelen mogen verschaffen zowel uit het binnenland als uit het buitenland, maar het is strikt verboden financiële of materiele steun te ontvangen van een andere staat (artikel 24).

2.1.3 Partij-financiering

In vele landen wordt de financiële bijstand aan de politieke partijen geleverd door de staat. Dit principe van partijfinanciering is diep verankerd in de democratische landen. Rechtstreekse staatssubsidies zijn bevorderlijk voor de politieke gelijkheid en heeft een verhoging van de politieke competitie tot gevolg (Casas-Zamora, 2005, p. 28-29).

Staatsfinanciering is dus nodig indien men gelijkheid van kansen voor alle actoren wil garanderen in een democratisch proces. Bij een gebrek aan staatsfinanciering ontstaat eveneens het gevaar dat de partijen aan de macht een ongelijk voordeel hebben, daar zij toegang hebben tot staatsmiddelen en instituties waarlangs zij hun politieke agenda kunnen doordrukken (Ndulo, 2003, p. 345).

Een dergelijke regeling is echter niet aanwezig in de DRC, ondanks Artikel 24 van de Wet N° 04/002 van 15 maart 2004 inzake de organisatie van politieke partijen die stelt dat formeel geregistreerde politieke partijen kunnen genieten van staatssubsidies. In de praktijk echter verschaft de overgangsregering geen enkele financiële bijstand aan de politieke partijen en onafhankelijke kandidaten (EISA, 2007, p.21).

De inkomsten van de politieke partijen in Congo worden vooral verkregen door het verkopen van lidkaarten, T-shirts, kleren, kalenders, badges en ook via bijdragen en vrijwillige donaties van individuen. Toch worden zowat alle partijen geconfronteerd met financiële problemen. Bijdragen aan politieke partijen door burgers blijft een probleem. Naast de armoede is dit volgens H. Kabungulu Ngoy (2006) te wijten aan de invloed van de MPR, de voormalige staatspartij van Mobutu. De verwachtingen naar de politieke partijen toe weerspiegelen het engagement aan de partij. Een tweede reden legt H. Kabungulu Ngoy bij het feit dat Congolese politieke partijen niet worden beschouwd door de bevolking als associaties van personen met hetzelfde ideaal, maar eerder als privé ondernemingen behorend tot één persoon of een groep personen. Als gevolg hiervan zijn het vooral de stichters van de partij die de partijkas moeten spijzen. Bovendien halen de partijen die beslag kunnen leggen op een deel van de macht, voordeel uit deze situatie. Wat de MLC, PPRD en RCD betreft, moest al het politieke personeel van één van deze partijen in de overgangsinstituties 10% à 20% van hun maandelijks loon afstaan aan de partij. Andere leden waren vrij al dan niet te doneren aan hun partij.

Tenslotte behoort ook het samenwerken tussen de zakenwereld en de politieke partijen nog niet tot de gangbare zaken in Congo. Het gebeurt slechts heel sporadisch dat politieke partijen worden gesponsord door economische actoren (Kabungulu-Ngoy, 2006 pp. 59-62).

2.1.4 De personencultus en de afwezigheid van ideologie

In sommige politieke partijen is het gezag geconcentreerd in een charismatische leider en worden de opinies en ideeën nauwelijks bijeengebracht in congressen of andere bijeenkomsten. Een democratische ruimte waar leden en militanten van de partij hun ideeën, ideologische inzichten en hun leerstellingen kunnen aangeven is amper aanwezig in het Congolese politiek landschap. Gedurende heel de Congolese geschiedenis wordt het politiek landschap gekenmerkt door individuen die zich profileren, eerder dan door hun partijen (Mukendi Tshimuanga, 2007, pp.107-142).

Tijdens het transitieproces kregen de politieke partijen te kampen met verschillende moeilijkheden. Zelfs de partijen die naar een authentieke democratie streefden, hadden moeilijkheden om dit in de praktijk om te zetten en te komen tot een volwaardige democratische partij. Vaak

ontbreekt de interne democratie binnen deze partijen. Bovendien is er weinig variëteit terug te vinden betreffende de politieke ideeën. Men spreekt in het Congolese politiek landschap van partij-machines, die het aan de macht komen van een bepaalde leider als enige doelstelling voor ogen hebben en die erg veel investeren in het imago van de voorgestelde kandidaat (Monuc, 2006, pp. 15-16).

Ook tijdens het verkiezingsproces in 2006 konden deze tendensen worden waargenomen. Mokolo wa Mpombo, ex-senator, verantwoordelijk voor de veiligheid, voormalig regeringslid en voormalig ambassadeur, verklaarde dit als volgt. Tijdens de verkiezingscampagne gebruikten alle kandidaten dezelfde objectieven om de verkiezingen te winnen en gezien de Congolese context was dit de restauratie van de staat, het leger, de administratie, etc. Iedereen verwachtte dat een goed bestuur en vooruitgang een hoofddoelstelling was. Het probleem lag dus niet bij de vooropgestelde acties, maar wel bij de keuze van politici die deze objectieven konden verwezenlijken. De aandacht ging met andere woorden eerder naar de capaciteit van de functionarissen om een goed bestuur alsook een efficiënt leiderschap te kunnen verzekeren, om op die manier beloofde acties te kunnen coördineren. Om deze reden werd er volgens Mokolo wa Mpombo geen nadruk gelegd op de keuze van een bepaald politiek programma maar wel op de keuze van de juiste personen die het land opnieuw tot bloei konden brengen (Monuc, 2006, pp.13-14).

Een ideologie staat toe de complexe realiteit en zijn principes en ideeën efficiënt te kunnen benaderen door haar vereenvoudigde vorm. Om deze redenen is het noodzakelijk dat politieke actie zich inspireert op een bepaalde visie of een bepaalde oriëntatie heeft van de realiteit. Politieke partijen die de macht uitoefenen en streven naar verandering zouden dus moeten werken met een bepaald ideologisch concept. Regeringen vormen zich meestal op basis van hun ideologie en de politiek wordt beheerst door confrontaties tussen de verschillende ideeën en initiatieven, bepaald door de ideologie. Op die manier ontstaan er stabiele structuren die opportunisme en het nastreven van eigenbelang bemoeilijken.

In tegenstelling tot het bovenstaande speelt het politieke leven in RDC zich af buiten enige ideologische inzet. Sinds de onafhankelijkheid in 1960 is er een enorme ideologische leegte ontstaan in het land. Het zijn niet de politieke partijen en hun ideologie die het politieke landschap beheersen maar, zoals eerder vermeld, de individuen. Ook de meest recente

verkiezingen tonen aan dat bij het creëren van nieuwe partijen of allianties de ideologie nauwelijks in rekening wordt gebracht. Hiertegenover wordt er meestal beroep gedaan op individuen op basis van hun etniciteit of de verbondenheid met de stichter van de partij. In veel gevallen wordt er na de stichting van partijen een ideologie aangenomen. Ook bij het vormen van de regering gaat men op die manier te werk. Zelden worden keuzes van politici gestuurd door een bepaalde ideologie. De pers brengt dit fenomeen van verpersoonlijking van de politiek sterk naar voren, waar individuen eerder dan bepaalde programma's in de media worden belicht (Mukendi Tshimuanga, 2007, pp.115-121) .

Verwijzend naar de geschiedenis van Congo, kan de vraag worden gesteld of het wel gepast is de politieke partijen te vergelijken met vergevorderde democratieën in het westen. Zo vormt het gebrek aan ideologie een bron van kritiek. Maar de politieke partijen in de DRC kennen een andere oorsprong als deze in het westen. De sociale breuklijnen en antagonismen, die in het westen aanwezig zijn en het politieke landschap drijven, zijn niet zomaar toepasbaar op andere culturen en dus ook niet op de DRC. Dit land kent echter een heel andere geschiedenis, waar multi-partisme in lange tijd verboden was en waar grote oorlogen het volk recent nog hebben getekend (Garbone, 2006, pp. 29-30).

2.2 De politieke partijen

2.2.1 Een beknopt overzicht

Voor het referendum in december 2005 waren er bijna 250 groeperingen officieel geregistreerd bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken. In 2007 was dit aantal reeds opgelopen tot 278 partijen. De meerderheid van deze partijen zijn recent opgericht en niet uitzonderlijk omwille van persoonlijke ambities. Vaak ontbreekt er een volwaardig politiek programma en een duidelijke ideologie. Vele grote partijen komen voort uit gewapende politieke groepen. Ze trachtten zich na de Inter-Congolese Dialoog los te maken van de bestaande buitenlandse banden opdat ze zich kunnen infiltreren in het politiek systeem als volwaardige nationale partijen (MOE-UE, 2006, p. 14). Hieronder worden de politieke partijen besproken die een belangrijke rol hebben gespeeld in het verkiezingsproces en meer bepaald in de maanden vóór de verkiezingen in 2006. De PPRD en de MLC worden

achterwege gelaten, aangezien zij verder in dit hoofdstuk uitvoerig aan bod komen.

- De RCD (Rassemblement Congolais pour la Démocratie) werd volgens zijn statuten opgericht op 1 augustus 1998 in Goma (Bouvier, 2004, p. 83) en werd gesteund door Rwanda. Zoals vele politieke partijen is ook deze partij in 2002, in het kader van de Inter-Congolese Dialoog, getransformeerd tot een nationale politieke partij (MOE-UE, 2006, pp. 14-15). Haar leider, Azarias Ruberwa, was vice-president gedurende de transitieperiode en presidentskandidaat voor de RCD. De electorale campagne benadrukte vooral de strijd tegen corruptie in het land (Merckx & Vander Weyden, 2007, pp. 809-813) . De partij wordt vaak afgewezen als gevolg van haar banden met Rwanda alsook door de verdelingen binnen de partij.
- De UDPS (Union pour la Démocratie et le Progrès Social) werd opgericht in 1982 en wordt nog steeds beschouwd als de natuurlijke erfgenaam van de democratische transitie begin jaren '90. Haar leider, Etienne Tshisekedi, drie maal kortstondig eerste minister van het land, is doorheen de geschiedenis van het land een symbolische figuur geworden (MOE-UE, 2006, pp. 14-15). De UDPS besliste niet deel te nemen aan het transitieproces en trachtte het hele proces te boycotten. De partij nam dus niet deel aan de verkiezingen in 2006 (electionworld, 2008).
- De PALU (Parti Lumumbiste Unifié) ligt vooral verankerd in Bandundu en in enkele wijken van de hoofdstad. Haar leider, Antoine Gizenga, was vice-premier in de eerste regering na de onafhankelijkheid en werd na de moord op Lumumba, in 1961, eerste minister van het land. Als gevolg van de aanhoudende strijd van de partij tegen het regime van Mobutu wordt Gizenga vandaag de dag gezien als de patriarch van het Congolese politieke leven (MOE-UE, 2006, p. 15). Gizenga ging nooit zover als Tshisekedi om het verkiezingsproces te verwerpen. Wel was Gizenga net als Tshisekedi erg kritisch ten aanzien van het verkiezingsproces en bleef hij uit de transitieregering (Weiss, 2007, p. 146).

Andere belangrijke partijen zijn UDEMO (Union des Démocrates Mobutistes) met leider en presidentskandidaat Nzanga Mobutu, zoon van voormalig dictator Joseph Désiré Mobutu en UREC (Union pour la Reconstruction du Congo), een coalitie van 30 kleine partijen. De leider van deze laatste partij betreft Oscar Kashala Lukumuenda, een Amerikaans professor geneeskunde en oorspronkelijk uit Kasai, die dankzij zijn grote financiële en logistieke middelen als een potentiële kracht binnen de Congolese politiek wordt beschouwd (Merckx & Vander Weyden, 2007, pp. 809-813).

2.2.2 De MLC

De MLC werd opgericht als politiek-militaire beweging op 30 september 1998 in Kisangani, dat zich toen nog bevond binnen het territorium van de RCD, en controleerde al van in zijn beginjaren vooral het noorden van het land. De partij werd gesteund door Oeganda en streed tijdens de tweede Congolese oorlog tegen de toenmalige regering. Het eerste hoofdstuk van het statuut van de beweging stelde dat:

“Le MLC est un mouvement politico-militaire qui vise le renversement du régime dictatorial en vue d’instaurer un Etat Démocratique sur base des élections libres et transparentes dans le respects des droits de l’homme et des libertés individuelles » (BERCI¹, 2002, p.6).

De MLC werd, volgens zijn statuut, opgericht om een einde te maken aan de autocratische macht die naar eigen zeggen had geleid tot de ondergang van het land (Kabungulu-Ngoy, 2006, p. 50).

De beweging was samengesteld uit voormalige topfunctionarissen uit het Mobutu tijdperk en jonge universitaireren die vaak in België hadden gestudeerd (Matayi, 2006, p. 287). Teneinde haar doelstellingen te bereiken gebruikte de beweging vóór de transitieperiode zowel de politieke als de militaire strijd (BERCI, 2002, p.6). Jean Pierre Bemba werd aangesteld

¹ Het onderzoeksbureau BERCI (Bureau d’études, de recherches et de consulting international) werd in 1991 opgericht door Olivier Kamitatu, voormalig secretaris-generaal van de MLC, en Francesca Bomboko.

voor de politieke leiding, Gédéon Kibonge voor de militaire operaties (Kabungulu-Ngoy, 2006, p. 50).

Hoofdstuk XI, artikel 28 van zijn statuut stelde :

« L'éradication de la dictature, la libération intégrale du pays et l'instauration d'un nouvel ordre politique fondé sur les valeurs démocratiques consacrées par les élections libres et transparentes conduiront la mutation du Mouvement Politico-militaire en Parti Politique » (BERCI, 2002, p.6).

Volgens het statuut zou de MLC zich omvormen tot een politieke partij wanneer de doelstellingen, de bevrijding van het land en de omverwerping van de dictatuur, waren bereikt. Dit gebeurde op 7 april 2003 in Gbadolite (Evenaarsprovincie), wanneer de beweging zich omvormde tot een politieke partij. De ideologie heeft betrekking op het nationalisme en sociale rechtvaardigheid werd een van de belangrijkste strijdpunten, met als brandpunt het menselijk welzijn. Ook wordt elke vorm van uitsluiting, die frustraties veroorzaakt met als gevolg instabiliteit en onveiligheid, tegengegaan. Tenslotte wordt ook gepleit tegen elke vorm van corruptie, haat, regionalisme, intolerantie en vriendjespolitiek (MLC, 2008).

Tijdens de transitieperiode leverde de MLC een vice-president, met name zijn leider Jean-Pierre Bemba en had de partij 94 van de 500 zetels in het overgangsparlement en 22 van de 120 zetels in de senaat.

Jean-Pierre Bemba werd de presidentskandidaat van de partij voor de verkiezingen in 2006. Hij behaalde in de eerste ronde 20 procent van de stemmen en verloor in de tweede ronde van Joseph Kabila met 41,9 procent van de stemmen. Wat de parlementsverkiezingen betreft won de MLC 64 van de 500 zetels in het parlement en 14 van de 108 zetels in de Senaat. Op die manier werd de MLC na 2006 een oppositiepartij. Het zwaartepunt van het electoraat van de MLC bevindt zich in de Evenaarsprovincie waar de partij 21 zetels behaalde.

Titel III van *L' accord global et inclusif* zet het principe van een gepaste vertegenwoordiging van vrouwen op alle beleidsniveaus uiteen. Tevens wordt gendergelijkheid gegarandeerd in de nieuwe Congolese grondwet. Artikel 14 bepaalt dat de overheid zal werken aan een gelijke representatie van mannen en vrouwen in alle instellingen. Hier is echter nog geen wet

voor opgemaakt die een minimum quota oplegt. Tenslotte behandelt ook de kieswet (artikel 13) het thema. Zij stelt dat gendergelijkheid in het achterhoofd moet worden gehouden bij het opstellen van elke lijst, maar dat dit geen reden mag zijn voor het afwijzen van een bepaalde lijst voor de verkiezingen van 2006.

Toch heeft de MLC zich verbonden aan een vrijwillige quota van 30 procent voor de vertegenwoordiging van vrouwen (Kabungulu-Ngoy, 2006, pp. 57). Deze quota wordt echter niet in de praktijk omgezet. Zoals in Tabel 1 wordt weergegeven, zijn slechts 9,4 procent van de parlementsleden van de MLC vrouwen.

Tabel 1: aandeel vrouwen van de PPRD en de MLC in de nationale assemblee na 2006

	Totaal	PPRD	MLC
Zetels	500	111	64
Vrouwen	42	13	6
Procent vrouwen in het parlement	8,4	11,7	9,4

Bron: CEI, 2006

Het leiderschap van de MLC komt toe aan Jean Pierre Bemba. Bemba werd geboren op 4 september 1962 in Gemena (Evenaarsprovincie). Hij is de zoon van Jean Bemba Saolona, een invloedrijke zakenman in Kinshasa. Na zijn studies op de ICHEC (Institut Catholique des Haute Etudes Commerciales) in Brussel, keert Bemba terug naar Kinshasa waar hij zijn carrière begint in de privésector. Hij komt terecht in de entourage van president Mobutu en wordt volgens *Le Potentiel* (11.11.2002) de financiële adviseur van de president. Terwijl hij in deze periode een aanzienlijk fortuin bijeenhaarde, werd hij ervan verdacht te zijn verwickeld in de politiek- maffieuze praktijken van Mobutu.

Het grijpen van de macht door Laurent-Désiré Kabila betekende een definitieve ommekeer in het leven van Bemba. Deze laatste besloot de MLC op te richten, als alternatieve kracht tegen het dictatoriale regime van LD Kabila. Bemba werd vaak gezien als autoritair, nationalistisch, vol van zichzelf en enkel uit op het uitoefenen van de macht. Toch verraste hij alle betrokkenen en de bevolking met de matiging van zijn politiek discours tijdens de Sun City onderhandelingen. Bemba werd in 2003 vice-president bevoegd voor economie en financiën.

Tijdens zijn strijd tegen het regime van LD Kabila, zocht Bemba hulp bij zijn voormalige medestudent Olivier Kamitatu, die secretaris-generaal werd van de MLC. Kamitatu werd geboren in Brussel op 17 april 1964. Na zijn studies op de ICHEC keerde hij terug naar Kinshasa waar hij net zoals Bemba in de privésector belandde. In 1999 voegt Kamitatu zich bij de MLC, waar hij secretaris-generaal werd en zo voor lange tijd de rechterhand van Bemba werd. De relaties met Bemba bleven echter niet harmonieus (Bouvier, 2004, pp. 80-82). Kamitatu verliet de MLC en richtte de ARC (Alliance pour le Renouveau du Congo) op. De partij vormde samen met de RCD-K/ML van Mbusa Nyamwisi de alliantie Forces du Renouveau. Kamitatu werd in de overgangsregering de voorzitter van de Nationale Assemblee. De ARC won twee zetels in het nieuwe parlement en Kamitatu werd minister van Planning (Electionworld, 04.01.2008).

2.2.3 De PPRD

De *Parti du Peuple pour la Reconstruction et la Démocratie* (PPRD) werd opgericht op 31 maart 2002 door 217 stichters, pioniers en medeondertekenaars van de constitutionele acte (Kabungulu-Ngoy, 2006, p. 51). De oprichting gebeurde nauwelijks twee maanden nadat Joseph Kabila aan de macht kwam. De partij, ook wel eens *famille politique du chef de l'Etat* genoemd, ontstond toen de samengestelde regering zich in Zuid-Afrika bevond naar aanleiding van de onderhandelingen over een vredesakkoord (Matayi, 2006, p. 272). De doelstelling van de oprichters was een sterke partij neer te planten die in staat was hulp te leveren bij de heropbouw van het land alsook het volk te mobiliseren het heft in eigen handen te nemen. De nieuwe partij profileerde zich als een linkse partij met een sociaal-democratische inslag die zou handelen volgens het algemeen belang. De “renaissance van het patriottisme” werd de nieuwe grondstelling. (Kabungulu-Ngoy, 2006, pp. 51-52).

De PPRD controleerde de Congolese politieke ruimte van 2002 tot september 2003. Verschillende factoren leidden al snel tot een aanzienlijke verzwakking van de jonge partij. Wanorde, in stand gehouden door de partijleiding, alsook het snel en ondoordacht opstellen van lokale comités besmeurden al snel het imago van de PPRD. Ook de bureaucratie en het amateurisme waren kinderziektes waarmee de partij te kampen had en zorgden voor het bemoeilijken van de te ondernemen acties. De PPRD

onder Tchikez Diemo, secretaris-generaal van de partij in zijn beginjaren en vice-gouverneur van Katanga, werd met andere woorden geconfronteerd met verschillende moeilijkheden. Bovendien heerste er binnen de partij een grote onverschilligheid, waar pas een einde aan kwam begin 2004, bij de benoeming van Vital Kamerhe als secretaris-generaal (Kabungulu-Ngoy, 2006, p. 28). Kamerhe komt oorspronkelijk uit Zuid-Kivu en was één van de medestichters van de PPRD. Tijdens de transitie werd hij minister van informatie en pers en woordvoerder van de regering (Omasombo & Kennes, 2006, p 78).

De initiatiefnemer voor de oprichting van de PPRD was Joseph Kabila (Kabungulu-Ngoy, 2006, p. 51). Kabila werd, samen met zijn zus Jumelle Jeannette, geboren op 4 juni 1971 in Mpiki (Zuid-Kivu). Op zesjarige leeftijd besloot vader Kabila hen om veiligheidsredenen te evacueren naar Tanzania. Daar volgde Joseph Kabila militaire dienst en volgens enkele bronnen studeerde hij daar ook rechten. Bij het begin van het offensief van de AFDL, bleef Joseph Kabila aan de zijde van zijn vader. Wanneer deze laatste werd vermoord legde Joseph Kabila op 26 januari 2001 de eed af als vierde president van de RDC. Vanaf dan ontstond er een controverse rond de voorouders van Joseph Kabila. Volgens sommigen zou Kabila de biologische zoon zijn van een Rwandees. Deze controverse werd al gauw een politiek spel dat uitvoerig werd gebruikt door zijn tegenstanders (Omasombo & Kennes, 2006, pp. 68-69).

In de beginjaren van de PPRD nam Joseph Kabila een ambigue positie aan. Dit vormde een obstakel voor het efficiënt functioneren van de partij. Kabila werd geïntroduceerd als een 'eenvoudige organisator' zonder lid te zijn van de partij. Als gevolg van deze dubbelzinnige status kreeg de secretaris-generaal te maken met inmenging en bemoeienissen van verschillende invloedrijke persoonlijkheden binnen zijn partij. Ook leden van de voormalige regering beschouwden zichzelf als lid van de partij of deden een beroep op de rechten verkregen door de partij. Yerodia Ndombasi nam hierdoor zijn rol als bemiddelaar op binnen de PPRD, en dit in de naam van Kabila (Kabungulu-Ngoy, 2006, pp. 51-52). Wel zorgde de betrokkenheid van Kabila voor verschillende voordelen. Vooral de 'zuiverheid' van de president, die nog nooit eerder betrokken was geweest in de politiek, werd als een aanzienlijk pluspunt beschouwd (Kaungulu-Ngoy, 2006, p. 28)

Tijdens de transitieperiode was Joseph Kabila de president van het land. Net zoals de MLC leverde de PPRD één van de vier vice-presidenten, met name Yerodia Ndombasi. Yerodia werd gezien als een trouwe bondgenoot van vader Kabila en was later één van de stichters van de PPRD. In 2003 werd hij vice-president, bevoegd voor wederopbouw en de ontwikkeling (Omasombo & Kennes, 2006, p. 254).

In het overgangsparlement had de PPRD 94 van de 500 zetels en 22 van de 120 zetels in de senaat (Kabungulu-Ngoy, 2006, p. 9)

De presidentskandidaat van de PPRD in 2006 was de toenmalige president Joseph Kabila. Hoewel hij als onafhankelijke kandidaat opkwam, stond de PPRD integraal achter hem als ‘hun’ presidentskandidaat (Kabungulu-Ngoy, 2006, p. 51). Kabila won de verkiezingen met 44,8 procent in de eerste ronde en 58,1 procent in de tweede ronde. In de eerste regering van de Derde Republiek leverde de partij 19 van de 60 regeringsleden. Hiertoe behoorden 12 ministers, waaronder twee ministers van staat en zeven vice-ministers (Electionworld, 2008).

Wat de parlamentsverkiezingen betreft won de PPRD op 31 juli 2006 111 van de 500 zetels in het parlement en op 19 januari 2007 won de partij 22 van de 108 zetels in de senaat.

Net zoals de MLC nam ook de PPRD een vrijwillig percentage van 30 procent aan voor de vertegenwoordiging van vrouwen, maar de partij kon dit evenmin in de praktijk omzetten. In Tabel 1 wordt het percentage vrouwen van de PPRD in het parlement (11,7 procent) weergegeven.

3. De houding van de Congolese politieke partijen naar aanloop van de verkiezingen in 2006

Vooraleer de eerste campagneperiode op 29 juni 2006 van start ging, tekenden de politieke partijen en politieke formaties vrijwillig een ‘*Code de bonne conduite*’ (Eyenga, 01.07.2006). Hierin verbonden de partijen zich een verkiezingscampagne te voeren die gekenmerkt zou worden door loyauteit, respect voor de wetten en regels van de Republiek, en voor de getekende *Code de bonne conduite*.

De partijen beloofden hierin de publieke orde te bewaren en de mensenrechten te respecteren. Ze zouden respect tonen voor het personeel en het materiaal van de stembureaus. Bovendien beloofden ze waardig om te gaan met hun politieke tegenstanders en respect te tonen voor de verschillende culturen en politieke opinies. Provoceren van tegenstanders werd ten strengste verboden.

In deze ‘*Code de bonne conduite*’ stond ook beschreven hoe de politieke partijen tijdens het verkiezingsproces moesten omgaan met de media: omkopen van journalisten of andere persorganen en het verspreiden van boodschappen van haat, verdeling en onrecht werd zwaar veroordeeld. Tenslotte werd het gebruik van publieke middelen voor persoonlijke doeleinden door de kandidaten en partijen verboden. De kandidaten moesten zich onderwerpen aan het eindverdict van de verkiezingen en dit met waardigheid en een groot verantwoordelijkheidsgevoel.

De toepassing van de *Code de bonne conduite* werd onder supervisie geplaatst van een controlecomité, dat door dit document in het leven werd geroepen. Het controlecomité verschaftte bindend advies. Elke kandidaat was verplicht zich eerst te onderwerpen aan het advies van het controlecomité vooraleer juridische stappen te ondernemen bij een schending van het reglement.

Een democratische houding van de politieke partijen tijdens hun verkiezingscampagnes, zoals bepaald in de *Code de bonne conduite*, was van cruciaal belang voor een goede afloop van de verkiezingen. Toch kon de *Code* en zijn controlecomité een dergelijke houding doorheen de campagnes niet altijd garanderen. In dit laatste deel wordt de houding van de politieke partijen tijdens de verkiezingscampagnes onderzocht, waarbij extra aandacht wordt besteed aan de PPRD en de MLC.

3.1 De verkiezingscampagnes voor de legislatieve en presidentsverkiezingen in 2006

3.1.1 De campagnes

De electorale campagnes naar de legislatieve en presidentsverkiezingen, die op 30 juli 2006 zouden plaatsvinden, kenden een eerder moeizame start. De meeste politieke partijen en kandidaten namen tijdens de eerste week van de campagneperiode een afwachtende houding aan. Dit was niet het geval voor de PPRD en de MLC.

De MLC ging als eerste van start in de Evenaarprovincie, het terrein waar veel aanhangers van Bemba en de MLC zich bevonden (Dioso, 04.07.2006). De PPRD voerde zelfs al campagne vooraleer de periode officieel van start ging. Een week voor de officiële lancering van de campagne bevond Vital Kamerhe zich in de twee Kivu's, waar vooral aanhangers van Kabila en de PPRD zijn te vinden (Perdrix, 2006).

De electorale campagnes verliepen over het algemeen op een kalme en serene manier. Gedurende de hele campagneperiode, die op 29 juni van start ging en zou eindigen 24 uur voor de verkiezingen, werden er nauwelijks grote incidenten waargenomen (EurAc-CDCE, 2007, pp. 14-16). Het campagnevoeren gebeurde meestal door middel van publieke bijeenkomsten en vergaderingen. Deze verliepen volgens de EISA teams al bij al vreedzaam en goed georganiseerd, op enkele uitzonderingen na. De bijeenkomst van MLC in het Kinshasa stadion *Tata Raphaël* op 27 juli 2006 is hiervan een voorbeeld.(EISA, 2007, pp. 24-28).

De drie grootste partijen van de presidentiële ruimte, met name de PPRD, de MLC en de RCD, waren de enige partijen die hun campagne konden voeren doorheen heel het land. De rest van de kandidaten moest zich noodgedwongen beperken tot de stedelijke gebieden en dan vooral in Kinshasa (MOE-UE, 2006, p. 40).

De intensiteit en de sereniteit van de electorale campagnes verschilden van provincie tot provincie. Zo stelden waarnemers een gespannen campagneperiode vast in West-Kasai, waar de aanhangers van opposant Etienne Tshisekedi zich bevonden. Er was, als gevolg van de oproep tot het boycotten van het verkiezingsproces, een grote oppositie tegen Joseph

Kabila en de PPRD. Zo werd het vaak onmogelijk voor deze kandidaten om campagne te voeren in het gebied. De meetings escaleerden vaak en Joseph Kabila moest zijn campagne noodgedwongen op de taxibaan van de luchthaven in Kananga voeren. Een dergelijke spanning gold ook voor Oost-Kasai, vooral in de buurten waar er een sterke invloed heerste van de UDPS.

Ook in Kinshasa verliep de verkiezingscampagne niet gemoedelijk. Het einde van de campagneperiode werd gekenmerkt door de opzienbarende aankomst van Bemba in de hoofdstad en het daarmee gepaard gaand geweld dat de stad onveilig maakte (Eurac-CDCE, 2007, pp. 14-16). Met zicht op een eventueel verlies ging het Bemba-kamp steeds meer over tot een verharderen van zijn strategie en deden zich meer en meer gewelddadige acties voor. De gebeurtenissen in Kinshasa op 27 juli zijn hier een voorbeeld van en worden gezien als de definitieve ommekeer in de strategie van de MLC (Manini, 2008, p. 121). Plundering en brandstichting van de gebouwen van de HAM en de vernieling van een kerk waarvan de pastoor zogenaamd verbonden was aan de PPRD teisterden de hoofdstad. Door deze spanningen ontstond bij zowat elke betrokkene in het verkiezingsproces de vrees voor het verdere verloop van de verkiezingen (Eurac-CDCE, 2007, pp. 14-16). Verschillende waarnemers concludeerden dat de nationale campagne van Bemba gekenmerkt was door vandalisme en geweld (EISA, 2007, pp. 24-28). Terwijl het volk in Kinshasa vooral toegewijd was aan presidentskandidaat Bemba, kon Kabila in de hoofdstad rekenen op de welgezindheid van de meerderheid van de media. (Eurac-CDCE, 2007, pp. 14-16).

Maar de *Code de bonne conduite* werd niet eenmalig overtreden. De kandidaten en partijleden van de MLC en PPRD, alsook van andere partijen, werden er niet zelden van beschuldigd de Code niet altijd in acht te nemen. De twee partijen, PPRD en MLC, werden ervan beschuldigd in West-Kasai pogingen te ondernemen het aantal kieskaarten frauduleus te verhogen. Ook in de Evenaarsprovincie werden er verschillende incidenten gesignaleerd, aangezet door de PPRD en rellen tussen de PPRD en MLC militanten moesten gedurende de hele campagneperiode vaak worden onderdrukt (Eyenga, 20.07.2006).

Mede als gevolg van de versnippering van de kandidaturen voor de legislatieve- en presidentsverkiezingen en de afwezigheid van één van de grootste oppositiepartijen (de UDPS), groepeerden vele politieke partijen

zich in grotere politieke formaties. Ook rond Kabila en Bemba ontstonden er politieke allianties met het oog op een overwinning.

De *Alliance de la Majorité Présidentielle* (AMP) was de politieke formatie rond Joseph Kabila (MONUC, 2006, p. 9) en werd op 24 juni 2006 officieel gelanceerd. Op dat moment bevatte de alliantie 30 partijen en 29 onafhankelijke kandidaten. De AMP zou Joseph Kabila als presidentskandidaat steunen en hem zo naar een overwinning leiden. De politieke alliantie leverde bij zijn oprichting 2561 parlamentskandidaten. Hoofdrolspelers in de alliantie waren de voorzitter André-Philippe Futa, Olivier Kamitatu (ARC) en Augustin Katumba Mwanke (*Le Potentiel*, 26.06.2006).

Rond Jean-Pierre Bemba ontstond op 17 juni 2006 de *Regroupement des Nationalistes Congolais* (RENACO), een alliantie waarbij 24 politieke partijen zich verbonden hun materiele, financiële en humane steun te verlenen aan hun presidentskandidaat Bemba. Volgens zijn coördinator, François Mwamba, ook secretaris-generaal van de MLC, leverde deze politieke alliantie een 800 tal parlamentskandidaten, waardoor een parlementaire meerderheid kon worden behaald (MONUC, 2006, pp. 9-10). Een groot aantal ex-mobutisten sloten zich bij RENACO aan (*Le Potentiel*, 17.07.2006).

Naast de AMP en RENACO ontstonden er nog andere belangrijke coalities, zoals CODECO (*Coalition des Démocrates Chrétiens*) van Pierre Pay-Pay en CCP (*Convention du Camp de la Patrie*) van vice-president Zahidi Ngoma (EISA, 2007, p. 29).

Waar de AMP zich integraal achter de aftredende president Joseph Kabila (PPRD) schaarde, telde RENACO drie presidentskandidaten. Het ging om Jean-Pierre Bemba (MLC), Mboso N'kodia Mpuanga (CRD) en Mukamba Kadiata Nzemba (ADECO) (*Le Potentiel*, 19.06.2006). De twee laatste kandidaten zouden stemmen van Bemba naar zich toe kunnen trekken, maar Bemba zelf had echter een andere redenering in gedachte. N'kodia en Nzemba zouden stemmen uit het electoraat van Kabila naar zich kunnen toetrekken (Perdrix, 2006). Gedurende de eerste campagneperiode zouden de drie presidentskandidaten tegen elkaar strijden, terwijl de alliantie zijn krachten bij een eventuele tweede ronde zou bundelen rond zijn presidentskandidaat Bemba (*Le Potentiel*, 10.07.2006).

Bij de lancering van deze twee allianties werd het duidelijk dat een hardnekkig duel tussen de twee politieke persoonlijkheden een feit zou

worden. Zowel Bemba als Kabila hadden grote politieke ambities en allebei streefden naar hetzelfde doel: de overwinning (*Le Potentiel*, 19.06.2006).

Volgens Herbert Weiss, professor politieke wetenschappen aan de universiteit van New York, was geen enkele presidentskandidaat erg populair vóór de aanvang van de verkiezingen. Het land was verdeeld door gepassioneerde aanhangers van beiden, maar dit was echter meer een resultaat van een antagonisme ('de andere'), dan enthousiasme voor een bepaalde kandidaat.

Tijdens de verkiezingscampagne voerde Kabila weinig persoonlijke campagne. Hij ontmoette slechts weinig kiezers en verkoos steun te zoeken via intermediairen zoals elites van verschillende groepen en vooraanstaanden van verschillende organisaties, partijen, regio's, e.d.. Ook maakte hij gebruik van televisie-interviews, waar hij werd bevoordeeld door de staatszender (RTNC). In tegenstelling tot Kabila maakte Bemba gebruik van een populistische benadering. Zijn persoonlijk charisma werd een politiek instrument en hij trachtte een directe band te creëren met het gewone volk. Ook hij maakte gebruik van de televisiekanalen, waarvan hij twee tot zijn eigendom kon rekenen, CCTV en Canal Kin TV (Tabel 2) (Weiss, 2007, p. 145).

3.1.2 De thema's en de aanhang van beide presidentskandidaten

Er werd vaak opgeworpen dat een stem voor een bepaald programma niet van toepassing was in deze verkiezingen. Eerder dan zich te focussen op een bepaald programma, trachtten de kandidaten hun overwinning te behalen door te hameren op thema's die terug te voeren waren op het herstellen van de orde in het land. Zo gaven Kabila en zijn omgeving zichzelf op als "*L'artisan de la paix*", terwijl Bemba woorden als "*Justice, Sécurité et Développement*" in de mond nam. Ook anderen, zoals Pay-Pay, sloten zich aan bij deze tendens, waarbij hij beloofde om anders te regeren: "*ne jamais faire comme avant et ne plus faire comme aujourd'hui*". Ruberwa tenslotte bood tijdens zijn campagne een "*candidature de qualité*" aan (Perdrix, 2006).

Dat een duidelijk programma tijdens de verkiezingscampagne niet altijd zichtbaar was, betekende niet dat dit volledig afwezig was. Alhoewel Kabila vooral het einde van de oorlog, de verzoening van het land en het verloop van geloofwaardige verkiezingen benadrukte werden tegen het

einde van de campagne ook de economische ontwikkeling en de strijd tegen de armoede belangrijke strijdpunten. Voor Bemba werd zijn hele campagne gedomineerd door twee doelstellingen, resp. de strijd tegen de armoede en het “herveroveren van Congo”. Voor de Bembisten was Joseph Kabila de kandidaat van het buitenland, waarbij Parijs en Brussel alles zouden hebben gedaan om Joseph Kabila aan de macht te houden. Vele partijleden van Bemba beweerden bovendien dat Kabila geen echte Congolees was (Boisbouvier & Perdrix, 2006). Hij werd ervan verdacht een Rwandese Tutsi te zijn, die later werd geadopteerd door Laurent-Désiré Kabila (Weiss, 2007, p. 145). De campagne van Bemba en de MLC werd er dan ook van beschuldigd een nationalistisch en xenofobisch discours te voeren, op basis van het principe “congolité” (Boisbouvier & Perdrix, 2006). Joseph Kabila werd door zijn tegenstanders afgeschilderd als een buitenlander, gesteund door en in samenwerking met het westen. Hiertegenover stelde Bemba zich voor als “zoon van het land” (mwana mboka). Dit laatste kreeg steun, van onder andere de aanhangers van de UDPS, die als het ware ‘politieke wezen’ waren geworden (MOE-UE, 2006, pp. 38-40). Ondanks het ondertekenen van de *Code de bonne conduite* was het opwekken van haat tegenover de tegenstander gedurende de hele campagneperiode geen uitzondering (*Le Potentiel*, 08.07.2006).

Door de afwezigheid van survey data doorheen de campagneperiode en data’s van exit-poll’s tijdens de verkiezingen is het moeilijk precies te weten te komen welke factoren de kiezers dreef naar een of andere kandidaat. Er kan dus enkel worden teruggevallen op subjectieve interviews en intuïtie om te weten te komen wat de cruciale kenmerken waren voor de beide presidentskandidaten (Weiss, 2007, pp. 145-146). De electorale campagne legde een diepe kloof bloot tussen de meer oostelijke provincies en de westelijke provincies van het land. Terwijl het oosten (de Kivu’s en Maniema), het zuid-oosten (Katanga) en het noord-oosten (Oostprovincie) onvoorwaardelijke steun verschaftte aan de uitgaande president Joseph Kabila, werd Bemba vooral in het westen en het noord-westen gesteund (Kinshasa en de Evenaarsprovincie) (EISA, 2007, pp. 24-28).

De grote aanhang van Kabila in het ten oosten van het land werd toegeschreven aan twee factoren. Vooreerst bracht Kabila vrede en verzoening in de DRC. Met zijn slogan ‘*mom mi makei aswanaka te*’ (hij die eieren draagt begint geen gevecht), doelde hij op het feit dat hij vrede bracht en deze vrede niet in gevaar zou brengen. Een tweede factor is het

feit dat vanaf 1998 eerst zijn vader en dan hijzelf meehielp in de strijd tegen de Rwandese strijdkrachten en hun Congolese bondgenoot RCD-Goma. De beschuldiging naar Kabila toe dat hij geen echte Congolees zou zijn maar een Rwandese Tutsi, leek in dit deel van het land, met name in de anti-Tutsi en anti-Rwandese Kivus waar de impact logischerwijze het grootst zou moeten zijn, niet van essentieel belang te zijn.

In de zuidelijke en westelijke regio's van de DRC (Kinshasa, Neder-Congo, de Evenaarsprovincie, Bandundnu, West-Kasai en in mindere mate ook Oost-Kasai) werd Kabila afgerekend op de ontevredenheid over de Kinshasa-autoriteiten die regeerden tussen 1997 en 2003. De gebieden werden gedurende deze periode niet geteisterd door onophoudelijk geweld, maar de inwoners zagen wel hun levensstandaard dalen, werden geconfronteerd met het corrupte juridisch systeem dat ontoegankelijk was voor de armen, een schrijnende werkloosheidsgraad en een politieke elite die het einde van de transitieperiode steeds bleef uitstellen terwijl honderden ambtenaren bleven genieten van hoge lonen. Bemba putte voordeel uit deze ontevredenheid, waarbij hij beweerde de enige 'zoon van het land' te zijn. Een verder wantrouwen ten aanzien van de CEI en het hele verkiezingsproces deed de steun aan Bemba toenemen. Wantrouwig waren bijvoorbeeld de UDPS, die het hele transitieproces verwierp, maar ook invloedrijke Katholieke prelaten zoals de aartsbisschop van Kinshasa, Kardinaal Frédéric Etsou verwierpen het proces (Weiss, 2007, pp. 145-146).

3.1.3 De media en de ongelijke middelen

Zowel in de overgangsfase als de periode daarna garandeerden bepaalde wetten de persvrijheid. Van deze vrijheid kon enkel worden afgeweken indien de openbare orde werd verstoord, of indien de wet of andere rechten dit bepaalden (EISA, 2007, p. 30). De vrijemeningsuiting en het pluralisme zijn vastgelegd in de wet van 22 juni 1996, een wet die de persvrijheid garandeert. Bovendien zijn de Congolese media verplicht zich te houden aan verschillende documenten, die werden aanvaard door journalistenorganisaties. Zo is er bijvoorbeeld de '*Code déontologie des journalistes en RDC*' uit 2004 en '*Code de bonne conduite consensuelle*' of de '*Guide pratique du journalisme en période électorale*' van tijdens de verkiezingsperiode. Tenslotte behandelt de kieswet in zijn artikels 33-36 de

vereisten inzake gelijke toegang tot de media en een evenwichtige zendtijd voor alle kandidaten en partijen tijdens de verkiezingscampagnes.

Zoals hierboven vermeld werd ook de HAM door het AGI opgericht, één van de instituties ter ondersteuning van de democratie. Deze instelling moest erop toezien dat de wet inzake persvrijheid werd gerespecteerd en stond in voor het garanderen van objectieve en betrouwbare informatie. Bovendien moest zij toezicht houden op de neutraliteit en gelijkheid van de publieke media inzake de politieke krachten. De rol van regulator van de HAM was van cruciaal belang tijdens de campagneperiode.

Gedurende de hele electorale campagne schiep de HAM een kader waarbinnen de media konden opereren. Toch werd deze regulatie gedurende de verkiezingscampagne niet voldoende gerespecteerd (MOE-UE, 2006, pp. 42-46). De presidentskandidaten hadden niet allemaal toegang tot dezelfde mediakanalen. In 2006 telde het hele land 119 radiostations, 59 televisiekanalen en 76 dagbladen en tijdschriften. Slechts een beperkt aantal hielden zich aan de verwachte neutraliteit (Boshoff, 2006, p. 7). De extreme polarisatie had tot gevolg dat ook de media bepaalde kandidaten gingen bevoordelen. Verschillende kanalen waren eigendom van bepaalde politici of politieke families, waardoor zij zich niet zelden schuldig maakten aan subjectieve berichtgeving en het bevoordelen van bepaalde kandidaten. De gebeurtenissen op 20-22 augustus in Kinshasa zorgden voor een verdere radicalisering van de media, waar de verschillende kampen zich schuldig maakten aan het verscherpen van de haat ten aanzien van het andere kamp. Zo werden de media langzaam oorlogsmachines in dienst van hun favoriete kandidaat waarbij de deontologische regels grof werden geschonden. Een voorbeeld hiervan is Lodja (Oost-Kasai), waar drie radiostations behorend tot Olenghankoy (Fonus), Okoto (PPRD) en Mende (AMP) zich tijdens het begin van de campagne schuldig maakten aan het verspreiden van haat en xenofobische boodschappen (MOE-UE, 2006, pp. 42-46).

Ook de toegang van de kandidaten tot de staatszender verliep niet gelijkwaardig. *Radio Télévision Nationale Congolaise* (RTNC) hield zich, ondanks zijn statuut als publiek medium, niet aan zijn plicht om gelijke toegang te verlenen voor de verschillende kandidaten. De berichtgeving van de RTNC bevoordeelde het kamp van de uitgaande president Joseph Kabila (MOE-UE, 2006, pp. 42-46). Ook Digital Congo, Horizon 33 en

RTG@ waren toegewijd aan Kabila en zijn omgeving en gaven een negatieve connotatie aan de berichtgeving over zijn tegenstander Bemba. Daartegenover steunde Bemba op zijn eigen privé-netwerk van televisie en radiostations om zijn boodschap de wijde wereld in te sturen. Hiertoe behoorden CCTV en Canal Kin TV, die erg kritisch stonden tegenover Kabila en volledig toegewijd waren aan hun eigenaar. Deze situatie had tot gevolg dat naarmate de campagne vorderde, de spanning tussen de twee kandidaten steeg, met beide kampen die elkaar ervan beschuldigden de *Code de bonne conduite* te overtreden (EISA, 2007, p. 32).

Tabel 2 Controle van radio en televisiestations door Bemba en Kabila

Pro-Kabila	Pro-Bemba
Digital Congo	Canal Kin TV
Radio-Télévision Group l'Avenir (RTG@)	Canal Congo TV (CCTV)
Congolese National Radio and Télévision (RTNC)	Radio Liberté

Bron: Boshoff, 2006, p. 7

Naar aanleiding van de schending van de opgelegde regels, schorste de HAM op 18 juli 2006 verschillende televisiekanalen voor een verdere deelname aan de campagne, voor een tijdsduur van 72 uur. Hierbij behoorden de RTNC, Digital Congo, CCTV en Canal Kin TV, allemaal zenders onder invloed van Kabila of Bemba. Ook andere geschorste kanalen behoorden tot presidentskandidaten. Er rezen ernstige vragen over de toekomstige president van de DRC, indien men zelfs tijdens de campagne de wet niet kon respecteren (Perdrix/Jeune Afrique, 19.07.2006).

De partijdigheid en andere onregelmatigheden in het Congolese medialandschap tijdens de eerste campagneperiode werden slechts gedeeltelijk gecorrigeerd door de HAM. Waar zij in de eerste ronde van de verkiezingscampagnes slechts institutionele ondersteuning gaf, verschaftte de instelling in de tweede campagneronde grotere middelen. Toch stelden waarnemers en internationale organisaties vast dat de HAM tijdens de campagnes een zwakke positie heeft aangenomen ten aanzien van de verschillende media en meer bepaald ten aanzien de RTNC (MOE-EU, 2006, 42-46). Vooral tijdens de eerste campagneperiode bleek de HAM niet

effectief te zijn (Boshoff, 2006, p. 32) en werd ze beschuldigd een pro-Kabila standpunt in te nemen (EISA, 2007, p. 32).

Dat de HAM ervan werd beschuldigd een subjectief standpunt in te nemen en de PPRD te bevoordelen heeft de instelling niet onberoerd gelaten. Op 27 juli 2006 werd het hoofdgebouw van de HAM in Kinshasa door militanten van de MLC vernietigd. In haar editie op 29 juli sprak *Le Potentiel* over een HAM die geraakt was in haar ziel (Dioso, 29.07.2006).

De media vormden echter niet de enige bron van ongelijkheid. Ook de afwezigheid van een voorafgaand akkoord inzake de veiligheids garanties voor de verschillende kandidaten is vermeldenswaard. Zowel Kabila als Bemba konden steunen op hun eenheden, terwijl andere kandidaten noodgedwongen moesten teruggrijpen naar privé-firma's in de veiligheidssector. De hervorming van de veiligheidssector was zeer gebrekkig en de transitie regering sloeg de vraag om een tijdelijke inkwartiering van de gewapende krachten lange tijd af. Deze situatie heeft geleid tot een klimaat van onveiligheid en intimidatie, vooral in de zones die werden gecontroleerd door Kabila (Katanga, Maniema, Oostprovincie) en Bemba (Evenaarsprovincie) (MOE-UE, 2006, p. 40).

Dit thema van veiligheid zal na de confrontaties van 20 tot 22 augustus in Kinshasa opnieuw op de voorgrond treden.

3.2 De verkiezingsuitslag en de confrontatie in Kinshasa

3.2.1 De resultaten

Volgens internationale waarnemers verliepen de verkiezingen over het algemeen kalm en waren de verkiezingen op de meeste plaatsen goed georganiseerd. De opkomst was hoog, geschat tussen 70 en 90 procent. De Kasai provincies kenden slechts een opkomst van 40% ten gevolge van de boycot van de UDPS (EURAC-CDCE, 2007, p. 9).

In Tabel 3 wordt de verdeling van de zetels voor de parlementsverkiezingen weergegeven voor elke provincie en dit voor de partijen die minstens 10 zetels behaalden in het parlement. De hoge fragmentatie binnen het parlement wordt al meteen duidelijk. Voor de 500 zetels werden er 132 lijsten ingediend, met 63 onafhankelijke kandidaten (Merckx & Vander Weyden, 2007, p. 811). 9 587 kandidaten streden voor één van de 500

zetels, bij een electoraat van een geschatte 25 miljoen kiezers. Dit betekent één kans op vijf om als parlementaire vertegenwoordiger aan de slag te kunnen gaan in de Derde Republiek van Congo.

De tabel toont aan dat de PPRD de grootste partij werd in het nieuwe parlement, met 111 zetels of 22,2 procent van de stemmen. Daarna komt de MLC met 64 zetels of 12,8 procent van de stemmen en op de derde plaats de PALU met 34 zetels of 6,8 procent. Vijf andere partijen behaalden nog 10 of meer zetels en de 61 andere partijen werden in tabel 4 samengevoegd onder 'anderen'.

De PPRD behaalde de meeste stemmen in Katanga, Oostprovincie en Noord- en Zuid Kivu, allen provincies ten oosten van het land. Het zwaartepunt van het electoraat van de MLC bevond zich in de Evenaarsprovincie en ook in Kinshasa behaalde de MLC geen slechte score. Waar de MLC in Oost-Kasai twee zetels meer behaalde dan de PPRD, gingen de beide partijen gelijk op in West-Kasai met 9 zetels. De PALU met Gizenga behaalde 25 van zijn 34 zetels in Bandundu.

Tabel 3 Resultaten van de parlementsverkiezingen in de Democratische Republiek Congo, 30 juli 2006

Provincie	PP RD	M LC	PA LU	MS R	For ces	RC D	CO DE CO	CD C	Ot hers	On afh.	To t.
Kins.	4	8	6	3	3	2	2	2	25	3	58
N-C	6	3	-	1	2	-	1	1	7	3	24
Band.	4	5	25	1	2	-	1	2	12	4	57
Ev. prov.	3	21	-	2	-	-	-	-	23	9	58
Oostprov	20	5	-	8	9	2	2	2	8	7	63
N-Kivu	15	3	-	4	6	5	-	1	11	3	48
Z-Kivu	13	-	-	4	-	-	-	-	13	2	32
Maniema	6	-	-	2	-	-	-	-	1	3	12
Katanga	26	3	-	1	-	-	2	-	20	17	69
O-Kasai	5	7	-	1	1	2	1	2	13	7	39
W-Kasai	9	9	3	-	3	4	1	-	6	5	40
Tot.	111	64	34	27	26	15	1	10	140	63	500

Geregistreerde kiezers, 25,420,199 ; totaal kiezers, 17,931,238; opkomst, 70.5%; geldige stemmen, 16,937,534; ongeldige stemmen, 993,704. Bron: Commission Electorale Indépendante: www.cei-rdc.cd

Wat de presidentsverkiezingen betreft streden 33 kandidaten voor de presidentstitel, althans dit was in theorie zo. *Le Potentiel* meldde vier dagen voor de verkiezingen dat 13 van de 33 kandidaten al zo goed als uit de strijd lagen. Hoewel 4 kandidaten reeds vóór de eerste ronde hadden besloten de handdoek in de ring te werpen, was er slechts één kandidaat, Mbusa Nyamwisi, voorzitter van de RCD-KML, die dit ook officieel meedeelde. Hierna riep hij zijn electoraat op te stemmen voor Joseph Kabila (*Le Potentiel*, 25.07.2006).

Op 20 augustus 2006 werden de voorlopige resultaten door de CEI bekendgemaakt. Hieruit bleek dat Kabila de gehoopte absolute meerderheid van de stemmen niet had gehaald. Tabel 4 geeft weer dat Joseph Kabila 44,8 procent van de stemmen behaalde. Jean-Pierre Bemba behaalde 20 procent en op de derde plaats kwam Antoine Gizenga met 13,1 procent. Een tweede ronde van de presidentsverkiezingen werd onvermijdelijk.

Tabel 4 Resultaten van de eerste ronde van de presidentsverkiezingen in de Democratische Republiek Congo 2006

Kand/prov.	Kabila	Bemba	Gizenga	Mobutu	Kashala	Ruberwa	Pay-Pay
Kins.	14.73	49.07	21.99	0.22	7.65	0.34	0.57
Neder-Congo	13.91	36.21	1.76	0.67	6.5	0.34	0.41
Evenaars-provincie	1.85	63.67	0.29	30.57	0.14	0.07	0.41
Bandundu	2.65	9.71	80.09	2.17	0.35	0.07	0.12
W-Kasai	11.42	31.93	14.74	0.37	17.18	1.72	1.05
O-Kasai	36.09	14.66	1.19	0.51	17.87	0.72	0.48
Oostprov	70.26	5.2	0.89	5.14	0.38	6.07	0.49
N-Kivu	77.71	0.77	0.44	0.54	0.46	3.81	8.35
Z-Kivu	94.64	0.28	0.19	0.19	0.08	2.02	0.44
Maniema	89.80	0.38	0.22	0.28	0.17	0.40	0.10
Katanga	77.18	3.51	0.53	0.48	2.78	0.39	2.15
Totaal	44.81	20.03	13.06	4.77	3.64	1.69	1.58

Bron: Boshoff, 2006, p. 2

Kabila behaalde de meeste stemmen in Zuid-Kivu en Maniema, gevolgd door Noord-Kivu, Katanga en de Oostprovincie. Hij werd dus vooral gesteund in het de noord-oostelijke, oostelijke en zuid-oostelijke provincies van Congo. Het zwaartepunt van het electoraat van Bemba bevond zich in

de Evenaarsprovincie, waar hij moest duelleren met Nzanga Mobutu (30,57 procent), gevolgd door Kinshasa. De basis van Gizenga bevindt zich in Bandundu, (80, 09 procent).

Een vergelijking met de legislatieve verkiezingen maakt enkele parallellen zichtbaar. Zowel de partij PPRD als Joseph Kabila zelf behalen een goede score in Katanga, Noord-Kivu, Zuid-Kivu en de Oostprovincie. Enkel in Maniema, waar Kabila zijn hoogste score haalt (89,8 procent), verovert de PPRD slechts 6 zetels. Ook bij Bemba en de partij MLC zien we dezelfde parallellen. In beide verkiezingen behalen zij goede resultaten in Kinshasa en de Evenaarsprovincie.

Deze parallellen gelden echter niet voor elke partij met een presidentskandidaat in de verkiezingen. Zo is er bijvoorbeeld UREC van Oscar Kashala. Hij behaalt met zijn partij geen enkele zetel maar hij eindigt wel als vijfde in de presidentsverkiezingen. Ook bij Azarias Ruberwa (RDC) vertonen de twee verkiezingen weinig parallellen. Waar zijn partij toch 15 zetels haalt in het parlement behaalt de voorzitter slechts 1,96 procent in de presidentsverkiezingen. Tenslotte is er de formatie van Olivier Kamitatu en Mbusa Nyamwisi (Forces du Renouveau) die 26 zetels haalt in het parlement, terwijl Olivier Kamitatu een onbeduidende score behaalde bij de presidentsverkiezingen (Willame, 2006). Mbusa Nyamwisi streed niet mee voor de presidentstitel.

Zowel voor de legislatieve verkiezingen als de eerste ronde van de presidentsverkiezingen zijn nauwelijks onderzoeken beschikbaar die de verkiezingsresultaten analyseren met betrekking tot leeftijd, geslacht of klasse.

3.2.2 Etnische of regionale solidariteit?

De Democratische Republiek Congo is een verdeeld land. Afhankelijk van hoe ze worden geteld, zijn er tussen de 200 en 600 etnische groepen in de DRC. In het verleden stemden deze etnische groepen vaak in homogene blokken. De etnische solidariteit werd in de verkiezingen in 2006 dan ook vaak gezien als dominante variabele. Dit is niet helemaal correct. In de laatste verkiezingen werd een breuk met het verleden vastgesteld. De kiezers stemden voor verschillende ‘zonen van het vaderland’ maar deze ‘zonen’ behoorden tot verschillende partijen en allianties. Eerder dan een

etnische solidariteit moeten deze verkiezingen worden gezien als een regionale of zelfs een ‘*lingua franca*’ solidariteit. Hoewel vele kieskringen grotendeels etnisch homogeen zijn, kwam slechts een minderheid van de parlamentskandidaten uit één en dezelfde partij. De politieke verdeeldheid in de DRC viel samen met de geografische gebieden waar twee van de vier Congolese *lingua franca* –Swahili en Lingala- domineren. Kabila won in de gebieden waar Swahili wordt gesproken, terwijl Bemba meer aanhang had het in het Lingala sprekende gedeelte van het land (Weiss, 2007, pp. 139-140). De invloed van een etnische stem was dus beperkt. De kiezers stemden eerder voor ‘regionale’ kopstukken. Dit is te zien aan de grote aanhang van Kabila in het oosten, terwijl Bemba het westen achter zich had, maar dit in mindere mate. Een ander voorbeeld vinden we terug in Bandundu, het terrein van Gizenga. Hij behaalde 80,09 procent over heel Bandundu, zijn geboortestreek, maar ook in de hoofdstad behaalde Gizenga een aanzienlijke 21,99 procent.

Maar ook deze regionalistische interpretatie moet worden genuanceerd. In Oost-Kasai behaalde Joseph Kabila 36,09 procent, waardoor hij in deze provincie op kop kwam te liggen. De doodsangsten van de oorlog werden hier niet zo sterk gevoeld, één van de redenen waarom het oosten zo massaal voor Kabila heeft gestemd. De misdrijven van de oorlog hadden weinig impact op dit gebied (Willame, 2006). Ook Oscar Kashala kan in deze context worden gezien, waar hij als tweede eindigde in de Kasai provincies, maar ook in Kinshasa, Neder-Congo en Katanga aanzienlijke scores behaalde.

Naast deze linguïstische en regionale interpretatie speelt ook de proteststem van de bevolking tegen de autoriteiten die aan de macht waren gedurende de hele transitieperiode (1998-2003) een grote rol. De DRC was verdeeld in gebieden die onder controle vielen van Kinshasa enerzijds, en van rebellengroepen anderzijds. De delen die destijds onder controle van Kinshasa vielen, het westelijke deel van het land, stemden in 2006 tegen Kabila en dus ten voordele van Bemba en Gizenga. Gebieden die lange tijd onder controle stonden van één of andere rebellengroep stemden dan weer tegen Bemba en Ruberwa, ten voordele van Kabila. Bemba heeft dankzij deze proteststem de lingala sprekende bevolking in Kinshasa achter zich kunnen krijgen, en behaalde om dezelfde redenen een redelijke score in West-Kasai. In deze laatste provincie bevinden zich veel ontevreden UDPS aanhangers (Willame, 2006). Dat het stemgedrag vooral gedomineerd werd door een stem tegen een voormalige autoriteit, bewijst het feit dat slechts

45 voormalige parlementsleden van het overgangsparlement naar de nieuwe Nationale Assemblee werden gestemd (Weiss, pp. 141-143).

3.2.3 Confrontaties in Kinshasa en de ontmoeting van de twee kopstukken

Wanneer de voorzitter van de CEI, Malu Malu, op 20 augustus de voorlopige resultaten van de presidentsverkiezingen bekendmaakte, ontstonden er confrontaties in de hoofdstad, die het verdere verloop van het verkiezingsproces zouden tekenen. Die dag en de dagen daarna ontstond er een dodelijk gevecht tussen de presidentiële garde (GGSP) en de militias van Bemba in Kinshasa. Bemba had echter duizenden gewapende mannen gestationeerd in Kinshasa, een situatie die was overeengekomen in de overgangsregering. (Weiss, 2007, p. 143). Op 20 augustus bevonden de Bemba-manschappen zich massaal in de straten. Een aanvaring met de Nationale Congolese Politie (PNC) had de opstelling van de GGSP tot gevolg (Boshoff, 2006, p.2). Eens de rust teruggekeerd op 22 augustus, telde men 23 doden en 43 gewonden (Weiss, 2007, p.143)

Na de gebeurtenissen rees de vraag waarom de troepen van Bemba en Kabila niet waren gedemobiliseerd. Het antwoord hierop ligt in het Sun City Akkoord van 2003. Daarin werd overeengekomen dat beide presidentskandidaten over een beperkte groep soldaten mochten beschikken om zichzelf te beschermen. De MONUC-troepen zouden de algemene veiligheid in Kinshasa waarborgen en instaan voor de bescherming van de politieke leiders. Tijdens de gebeurtenissen in Kinshasa op 20-22 augustus nam de GGSP deze rol als handhaver van de publieke orde over, die was toebedeeld aan de MONUC (Boshoff, 2006, pp. 2-3).

De gebeurtenissen tussen 20 en 22 augustus werden gezien als een falen van de transitieperiode en meer specifiek het falen van het programma inzake integratie van leger en veiligheidsdiensten. De CIAT had meermaals een oproep gelanceerd voor de inkwartiering van de gewapende krachten, maar deze oproep kreeg weinig gehoor bij de politici (Monsa Iyaka Duku, 24.08.2006). Na de confrontaties in Kinshasa ontmoette de vertegenwoordiger van de secretaris-generaal van de VN, Bemba en Kabila afzonderlijk. President Kabila sprak zich tijdens de ontmoeting uit voor een onmiddellijke inkwartiering van de troepen langs beide kanten. Onder zware internationale druk tekenden vertegenwoordigers van beide kanten

op 22 augustus een akkoord inzake de terugtrekking van de troepen. Een staakt-het-vuren was een feit.

De internationale gemeenschap bleef echter ook hameren op een rechtstreekse ontmoeting tussen de twee presidentskandidaten. Dit was nodig voor een goed verloop van de campagneperiode voor de tweede ronde van de presidentsverkiezingen. De spelregels konden zo in een akkoord worden gegoten (*Le Potentiel*, 24.08.2006). De intensieve pogingen van de internationale gemeenschap om Bemba en Kabila samen aan één tafel te krijgen werden niet meteen beloond. Op 26 augustus laaiden de spanningen opnieuw op, toen Bemba niet kwam opdagen op een samenkomst van de presidentiële ruimte (Agence France-Presse, 28.08.2006).

Ondanks de gespannen sfeer kreeg de MONUC uiteindelijk toch zes afgevaardigden van Kabila en Bemba rond te tafel. In een naar eigen zeggen constructief klimaat werd een akkoord bereikt tussen de twee kampen. Hierin werd een vermindering en de inkwartiering van de troepen, die instonden voor de veiligheid van Bemba en Kabila, voorzien. Ook werd de volledige medewerking beloofd in commissies en subcommissies die in het akkoord werden opgericht. De subcommissies waren bevoegd voor een onafhankelijk onderzoek inzake de gebeurtenissen in Kinshasa. Ook kregen zij de opdracht gedragsregels voor de tweede ronde van de presidentsverkiezingen uit te werken. (*Le Potentiel* 30.08.2006). Dit engagement werd nageleefd. *Le Potentiel* meldde in zijn berichtgeving dat “de vertegenwoordigers van de twee presidentskandidaten constructief hadden meegewerkt tijdens de eerste bijeenkomst van de subcommissies op 30 augustus” (Afp, 31.08.2006).

Toch groeide de hoop op een goede afloop van de verkiezingen niet meteen opnieuw op. Een rechtstreekse ontmoeting tussen Bemba en Kabila had immers nog steeds niet plaatsgevonden. Deze ontmoeting was van groot belang om twee redenen. Omdat de overgangsregering er niet in slaagde samen te komen, en vooral niet wat betreft de presidentiële ruimte, werden de overgangsinstitutes geblokkeerd. Ten tweede was er nood aan een signaal dat de situatie was genormaliseerd. De beide presidentskandidaten hadden eerder al hun wil geuit een dergelijke ontmoeting te laten plaatsvinden, maar beiden hadden ook hun voorwaarden meegegeven. Vooral veiligheidsgaranties vormden een obstakel. (*Le Potentiel*, 05.09.2006) Waarnemers zagen de afwezigheid van een Bemba-Kabila

ontmoeting als een gebrek aan politieke wil en de internationale gemeenschap deed meermaals een oproep naar de twee presidentskandidaten hun verantwoordelijk op te nemen. Op 13 september ontmoetten de twee kandidaten elkaar dan toch voor de eerste keer, in het kader van een bijeenkomst van de presidentiële ruimte. Zoals hierboven vermeld was Bemba bij een vorige bijeenkomst, op 26 augustus, niet komen opdagen. Hoewel er sprake was van een ontmoeting en geen akkoord, werd de bijeenkomst van de vier vice-presidenten toch gezien als een grote stap voorwaarts in het bedaren van de gemoederen en het deblokken van de overgangsregering (*Le Potentiel*, 14.09.2006).

Ook sloten vertegenwoordigers van de MLC en de PPRD op 12 september een *Acte d'engagement*. Via deze weg werd een rustig politiek klimaat voorop gesteld, een zachtaardig verloop van de tweede ronde van de presidentsverkiezingen beoogd en een post-electoraal klimaat in sereniteit en kalmte (MONUC, 19.09.2006). Op 23 september volgende een tweede akkoord tussen vertegenwoordigers van de twee kandidaten, met name Guillaume Samba Kaputo, Kabila's raadgever inzake veiligheid, en François Mwamba, secretaris-generaal van de MLC. Met dit akkoord gingen zij een engagement aan om de wapens uit Kinshasa te bannen en de hoofdstad om te vormen tot een wapenloze stad (Boshoff, 2006, p. 3).

3.3 De tweede campagneperiode en de resultaten

3.3.1 Nieuwe allianties

Zoals hierboven vermeld ontstonden reeds voor de verkiezingen van juli 2006 coalities met het oog op betere resultaten. De resultaten van de legislatieve verkiezingen en van de eerste ronde van de presidentsverkiezingen openden nieuwe perspectieven met betrekking tot alliantievorming. Zowel de AMP als RENACO behaalden geen absolute meerderheid in het parlement, waaruit volgens de Congolese grondwet de eerste minister wordt verkozen. De twee presidentskandidaten die nog in de running waren, streefden zowel voor als tijdens de tweede campagneperiode ernaar om hun allianties te versterken. De twee presidentskandidaten breidden op die manier hun electoraat uit, waardoor de kans op een overwinning steeg. Bovendien bewoog ook de kant van de verliezers. Het aantal teleurgestelde kandidaten na de verkiezingsuitslag

was erg groot. Van de 33 presidentskandidaten waren er nog twee in de running en van de 9709 parlamentskandidaten waren er slechts 500 verkozen. De verliezers in deze beide verkiezingen zochten dan ook naar nieuwe mogelijkheden om nog te kunnen deelnemen aan de macht. Vele verliezende kandidaten voegden zich daarom via onderhandelingen bij één of ander kamp, vaak zonder rekening te houden met de ideologie, het maatschappijproject of het regeerprogramma van deze politieke groepen (Manini Bihuzo, 2007, p. 2).

Zo voerden AMP en RENACO al snel na de bekendmaking van de verkiezingsuitslag onderhandelingen met de verschillende partijen. Enkele partijen en voormalige presidentskandidaten werden, ten gevolge van hun verkiezingsuitslag in de eerste ronde, in het licht van deze onderhandelingen van erg groot belang. Het ging hier over Antoine Gizenga (PALU), als derde, Nzanga Mobutu (UDEMO), als vierde en Oscar Kashala (UREC) die als vijfde eindigde (*Le Potentiel*, 18.08.2006). Deze politieke actoren konden echter de balans in de tweede ronde bepalen en gingen zich tijdens de onderhandelingen dan ook duur verkopen (Manini Bihuzo, 2008, p. 119). De electorale basis van Gizenga bevond zich grotendeels in Bandundu en Kinshasa. Hij had als ‘patriarch’ een natuurlijk electoraat en het was zeer waarschijnlijk dat zijn kiezers zijn woord zouden volgen (*Le Potentiel*, 18.08.2006). Op 21 augustus meldde Muzitu, lid van het uitvoerend comité van de PALU, dat zijn partij de eigen interesses, de programma’s en engagementen van de platformen en tenslotte het algemeen belang in rekening zou brengen bij de keuze voor een kamp. Het electoraat van Nzanga Mobutu, schoonbroer van Jean-Pierre Bemba, bevond zich in de Evenaarsprovincie en in de Oostprovincie. Aanvankelijk vond Mobutu dat een toenadering tot het Kabila-kamp moeilijk zou zijn als gevolg van de verschillende filosofische overtuigingen. In het Bemba-kamp daarentegen bevonden zich veel mobutisten, wat dezelfde politieke familie betekende voor UDEMO. Toch benadrukte Mobutu dat hij eerst het maatschappijproject van beide kampen zou bestuderen alvorens iets te tekenen. Tenslotte werd er ook met Oscar Kashala uitvoerig onderhandeld door beide kampen. Deze kreeg tijdens de eerste ronde vooral steun van de UDPS aanhangers in de Kasai provincies (*Le Potentiel*, 21.08.2006). Naast deze drie politieke zwaargewichten waren nog andere kopstukken van groot belang voor de overwinning van de kandidaten. Zo was er bijvoorbeeld Tshisekedi (UDPS) die als ‘leeuw van Kasai’ de balans in de

Kasai provincies kon bepalen. Maar de UDPS leek lange tijd neutraal te blijven (*Le Potentiel*, 01.09.2006).

De neutraliteit van de UDPS leek even te veranderen bij de officiële oprichting van de Union pour la Nation (UN), op 23 september 2006, een coalitie rond presidentskandidaat Bemba.

Zoals RENACO in de eerste ronde van de presidentsverkiezingen, mobiliseerde nu de UN de kiezers met het oog op de overwinning van Bemba. De ambitie van de UN was een nationale verzoening via een regering van nationale eenheid waarbij de politieke actoren die niet deelnamen aan de transitie of het verkiezingsproces niet zouden worden uitgesloten (*Le Potentiel*, 25.09.2006). Zowel de PPRD als de UDPS zouden volgens Bemba in deze regering worden opgenomen (Moboteli, 28.10.2006). Aanvankelijk ondertekenden zes teleurgestelde presidentskandidaten de toetreding tot de UN, waaronder Joseph Olenghankoy (Fonus) en Justine Mpoyo Kasa-vubu (MD) (*Le Potentiel*, 25.09.2006). Joseph Olenghankoy werd algemeen directeur van de campagne. Deze laatste aanstelling riep grote vragen op, aangezien de HAM eerder een embargo had opgelegd aan Olenghankoy op basis van discriminerende taal. Bovendien was Olenghankoy niet het enige UN lid met dergelijke belangrijke functie die een embargo had opgelegd gekregen door de HAM (*Le Potentiel*, 30.09.2006).

Ook andere partijen betuigden hun steun aan de UN, maar dit zonder de acte te ondertekenen. Hiertoe behoorden UREC van Kashala, die later wel nog een akkoord zou tekenen met de UN, en de UDPS. Op de officiële opening van de coalitie riep M. Firmin Kama, kaderlid van de UDPS, zijn aanhangers op Bemba te steunen (*Le Potentiel*, 25.09.2006). De UDPS directie daarentegen was het daar niet mee eens en hield standvastig aan zijn neutraliteit. Zowel Firmin Kama als de politici die hem volgden werden geschorst door de directie van de UDPS. Tshisekedi bleef volhouden geen van beide kampen te steunen (*Le Potentiel*, 29.09.2006).

Ook ander politieke actoren zoals Pierre Pay Pay (CODECO) en Azarias Ruberwa (RDC), verklaarden hun neutraliteit (EISA, 2007, p. 30)

Zoals eerder vermeld behaalde Kabila het merendeel van zijn stemmen in de meer oostelijke provincies van het land. Als gevolg hiervan trachtte de uittredende president zijn aanhang in het westen te versterken. Dit gebeurde enkele dagen na de officiële opening van de UN, met een partnerschapsakkoord tussen de AMP en de PALU enerzijds en de AMP en de UDEMO anderzijds. Dit betekende dat Kabila de steun had van de

presidentskandidaten die als derde (Gizenga) en vierde (Nzanga Mobutu) waren geëindigd.

Gizenga kwam uit Bandundu en Nzanga Mobutu uit de Evenaarsprovincie, de provincie waar Bemba zijn grootste aanhang had. Op die manier versterkte Kabila zijn electorale basis in het westen (EISA, 2007, pp. 28-30). De periode voordat Gizenga zich met zijn partij aansloot bij de AMP, gebruikte de patriarch het thema ‘congolité’ ten nadele van Kabila. Het gevolg was dat hij in Bandundu het slachtoffer van een lastercampagne werd. “*Gizenga le traître*” of “*Gizenga le vendu*” waren slogans van militanten van de UN, waarschijnlijk vergezeld door een deel teleurgestelde aanhangers van de PALU (EurAc-CDCE, 2007, p. 26).

Ondermeer door de steun van de UDEMO werd duidelijk dat de alliantie erg uiteenlopende ideologische stromingen bevatte. De alliantie kreeg dan ook de kritiek tegennatuurlijk te zijn (Dioso, 18.09.2006). De uittreedende president repliceerde dat het eerder ging om het overstijgen van de verschillende generaties, hetgeen een eerste stap vormde voor de verzoening en de eenheid van het land.

Gizenga, Mobutu en Kabila kwamen een gezamenlijke visie overeen waar één duidelijk doel voorop stond: In Congo vrede, stabiliteit en ontwikkeling brengen. Kabila bestempelde een regering van nationale unie na de verkiezingsoverwinning, in tegenstelling tot de UN, als inefficiënt. Hij zou kiezen voor een sterke oppositie, die door zijn competentie zou bijdragen aan de eenheid van het land (*Le Potentiel*, 28.10.2006).

De UN had dan wel de steun van Kashala/UREC (3,46 procent), toch leek het spel na de twee akkoorden met PALU (13 procent) en UDEMO (4,8 procent) te zijn gespeeld. Vele analyses verwachtten dan ook een aanzienlijke voorsprong van de AMP ten aanzien van de UN.

Naast deze doorslaggevende akkoorden speelde zich nog een andere dynamiek af die de AMP bevoordeelde (Minani Bihuzo, 2008 pp 119-120). Volgens Rigobert Manini Bihuzo, verantwoordelijke van de CDCE (Cadre de Concertation de la Société Civile pour l’ Observation des Elections), heerst er in vele landen zonder een sterke democratische traditie, in het bijzonder in Afrika, een tendens van politieke ‘*vagabondage*’. Hij stelt dat er in dergelijke landen een cultuur heerst waar de oppositie zich laat aantrekken door diegene die aan de macht is. Na de verkiezingsuitslag kiezen velen die een teleurstellend resultaat bekomen ervoor zich bij het winnende kamp aan te sluiten. Ook na de verkiezingen in de DRC kon er een dergelijke tendens worden waargenomen. Vele politieke actoren die

zich eerder hadden aangesloten bij het Bemba-kamp gingen hun kansen herberekenen met oog op een deelname aan de macht. Op die manier haalde de AMP voordeel bij de senaatsverkiezingen en de verkiezingen van de gouverneurs, waarbij de AMP verschillende pionnen uit het Bemba-kamp zou aantrekken. Als gevolg hiervan zal de AMP later, naast een absolute meerderheid in het parlement en in de regering, eveneens een absolute meerderheid bekomen in de senaat, in het bestuur van 10 van de 11 provincies en in de provinciale parlementen (Manini Bihuzo, 2007, pp. 2-3).

De nieuwe grondwet tracht deze politieke ‘*vagabondage*’ wel degelijk te bestrijden. In het nieuwe parlement, dat op 22 september zijn intrede deed, mogen parlementsleden volgens artikel 110, niet meer van partij veranderen. Het desbetreffende artikel stelt echter dat :

“Tout député national ou sénateur qui quitte délibérément son parti politique durant la législature est réputé renoncer son mandat parlementaire obtenu dans le cadre dudit parti politique ».

3.3.2 De verkiezingscampagne of non-campagne

De confrontaties op 20-22 augustus in Kinshasa brachten een trauma met zich mee dat de tweede campagneronde zou tekenen. Het politieke klimaat werd gekenmerkt door hoogoplopende spanningen en er bestond diepe twijfel over de politieke wil van beide kampen met betrekking tot het respecteren van de aangegane engagementen. In deze context werd de korte verkiezingscampagne, die op 13 oktober van start ging, gekenmerkt door een ware non-campagne (MOE-UE, 2006, pp. 41-43). De campagne kende slechts een beperkte intensiteit. Er waren minder affiches en afbeeldingen, een beperkt aantal ontmoetingen en twee presidentskandidaten die zich weerhielden zich te richten tot het Congolese volk tot aan de laatste uren van de campagne (EurAc-CDCE, 2007, p. 26). Ook de terughoudendheid van het presidentiële kamp om veiligheidsengagementen te ondertekenen, die de MLC reeds had ondertekend, zorgde voor een gespannen klimaat tussen de gewapende fracties.

Ondanks het ondertekenen van de *Acte d’engagement* op 12 september door vertegenwoordigers van beide presidentskandidaten, startte de campagne in een extreem gespannen klimaat. De vooravond van de campagne begon met beschuldigingen van het presidentiële kamp naar de

MLC toe, na de aanval op 11 oktober op Léonard She Okitundu, voorzitter van het presidentiële kabinet in Londen (MOE-UE, 2006, p. 43). Hij en nog twee anderen werden daar door een groep Congolezen aangevallen op een parking van een televisiestudio en belandden hierdoor in het ziekenhuis (*Le Potentiel*, 27.10.2006). Kabila en de PPRD beschuldigden de MLC en Bemba hiervan nog voor het onderzoek was afgerond. 24 uur na het incident in Londen werd het TV station CCTV van Bemba in Lumumbashi (Katanga) vernietigd (Clet, 16.10.2006). De MLC en zijn voorzitter veroordeelden het vandalisme, maar dit met respect voor de aangegane verbintenissen. Bemba richtte zich tot de regering en vroeg om een onderzoek op te stellen. Verder werd het volk opgeroepen niet toe te geven aan de provocaties en Bemba veroordeelde diezelfde dag eveneens de incidenten in Londen (*Le Potentiel*, 14.10.2006).

Toch trok het presidentiële kamp zich begin oktober terug uit de gemengde commissie, naar eigen zeggen omwille van het gebrek aan respect voor de aangegane engagementen langs de zijde van de MLC. Bemba bestempelde zich steeds meer als slachtoffer van de autoritaire strategie van het presidentiële kamp. Toch nam hij een participerende houding aan tijdens de werkcomités, eerder opgericht door de MONUC na de confrontaties in augustus. Ook vroeg hij meermaals om een nieuwe helikopter, die was vernietigd tijdens de rellen in augustus (MOE-UE, 2006, pp. 41-43). De vraag voor het terugbetalen van deze helikopter was één van de eisen die Bemba stelde toen de internationale gemeenschap druk uitoefende om de twee kandidaten bijeen te brengen na de bloedige rellen in augustus. Begin oktober werd de eis van Bemba ingewilligd en kreeg hij van de internationale gemeenschap een nieuwe helikopter (*Le Potentiel*, 05.10.2006).

De campagne was dus slecht begonnen. Er heerste politieke intolerantie, en dit zowel in de media als in de straten. Op 16 oktober hadden in Lodja (Oost-Kasai) confrontaties plaats tussen partijleden van de AMP en de UN en in Mbandaka (Evenaarsprovincie) werden confrontaties waargenomen tussen aanhangers van de MLC en de PPRD. Door deze schermutselingen twijfelde men steeds vaker of de engagementen die werden getekend door beide kampen ook werden gerespecteerd op het terrein (Kapuya & Cardozo, 18.10.2006). De Congolese krant *Le Potentiel* stelde op 20 oktober 2006, dat “tot op de dag van vandaag geen overtuiging heerst dat beide kandidaten de engagementen zullen toepassen die hen verbonden de verkiezingen in een ontspannen klimaat te laten verlopen en het verdicht van

de stembussen te respecteren”. De krant stelde dat er nog steeds een gewelddadig en provocerend discours werd gevoerd door de kandidaten en dat Kabila en Bemba zich duidelijker moesten keren tegen elke vorm van geweld (*Le Potentiel*, 20.10.2006).

Met uitzondering van een onderhoud van Bemba met enkele journalisten op 14 oktober, duurde het echter tot 16 oktober voordat de verkiezingscampagne van de UN van start ging. Joseph Kabila bleef gedurende de hele periode erg discreet. De campagneactiviteiten in de verschillende provincies werden gedomineerd door enkele kopstukken van beide kampen, zoals Vital Kamerhe (secretaris-generaal van de PPRD) en Joseph Olenghankoy (voorzitter van de campagne van Bemba) (MOE-UE, 2006, p. 42). De enkele bijeenkomsten in de provincies werden vaak georganiseerd door de naaste omgeving van de presidentskandidaten, zoals familie en echtgenoten (EurAc-CDCE, 2007, p. 26).

De strategie van beide kandidaten bestond erin zich te positioneren als ware slachtoffers van het verraad van de tegenstander. Niet zelden werd hiervoor een geschikt incident gezocht om deze strategie te ondersteunen. Het aantal confrontaties ging de hoogte in en werd vaak uitgebuit door beide kampen om aan te tonen dat het onmogelijk was campagne te voeren op het terrein van de tegenstander (MOE-UE, 2006, pp. 41-43).

Waarnemers wezen bovendien op het ontbreken van een constructieve politieke boodschap in deze campagne. Een gebrek aan politieke programma's werd genoteerd en tegelijkertijd wees men op de focus op de persoonlijkheden van de kandidaten. Dit laatste is niet uitzonderlijk, maar dit alles ging gepaard met politieke intimidatie, scheldpartijen en een demagogisch en beledigend discours. Ook het thema van 'congolité' en de vermoedelijke Rwandese afkomst van de uitgaande president werd door de partijleden van de MLC opnieuw naar boven gehaald. Kabila van zijn kant benadrukte de brutaliteit van de vice-president en zijn partijleden, waarbij hij hen systematisch beschuldigde van alle oproer vóór en tijdens de campagneperiode (EurAc-CDCE, 2007, p. 26).

De moeilijkheid van de kandidaten om campagne te voeren in de regio's van de tegenstander waren, als gevolg van de regionalisering van de steun van beide kandidaten, wel een feit. Het gooien van stenen, het vernietigen van affiches en andere dreigingen lagen aan de basis van het annuleren van verschillende bijeenkomsten (EurAc-CDCE, 2007, p. 27). Zo annuleerde

Bemba, in samenspraak met alle verantwoordelijken van de UN, zijn laatste en grootste ontmoeting op 27 oktober omwille van veiligheidsredenen (Mobateli, 28.10.2006).

De media namen ook deze campagneperiode niet altijd een constructieve rol op zich. Op 6 september ontmoetten verschillende politieke partijen, waaronder de MLC en de PPRD, de HAM in het perscentrum van de CEI. Deze ontmoeting had als doel de transitie in een ontspannen klimaat te laten eindigen. Er werd nogmaals overeengekomen geen media meer te steunen die boodschappen van haat verspreiden en de nadruk te leggen op het ideeëndebat tijdens de campagne (*Le Potentiel*, 07.09.2006). Ondanks dit engagement bleef in deze campagneperiode de partijdigheid van de Congolese media een probleem. Dit gold voor CCTV en Canal Kin TV voor Bemba en Digital Congo, RTG@ en Horizon 33 voor Kabila. Ook de RTNC was niet volledig onpartijdig. Men respecteerde slechts matig de principes van pluralisme en evenwicht met betrekking tot informatie over de ene of ander kandidaat. Ook journalisten ontbrak het aan een zekere mate van onafhankelijkheid. Zij werden blootgesteld aan politieke druk. Bovendien werd er gedurende de hele campagneperiode aanzet tot geweld geregistreerd. De EurAc-CDCE observatiemissie prees in deze campagneperiode de HAM voor zijn vastberadenheid om deze onregelmatigheden recht te trekken. Berispingen, embargo's ten aanzien van verschillende politieke actoren en schorsing van enkele uitzendingen waren geen uitzondering meer.

Het hoogtepunt van de campagne zou plaatsvinden op 26 oktober. De HAM organiseerde dan een televisiedebat tussen de twee presidentskandidaten. (EurAc-CDCE, 2007, p. 26). Dit debat werd voorzien in de Kieswet, die in artikel 112 stelt dat:

“La Haute autorité des médias organise, en sus du temps d’antenne attribué à chacun de deux candidats demeurés en lice au second tour de l’élection présidentielle, des débats radiodiffusés ou télévisés contradictoires, qui permettront à chacun d’entre eux d’intervenir. Le nombre, la durée, les horaires des émissions ainsi que les modalités pratiques de leur réalisation sont déterminés par la Haute autorité des médias en concertation avec la Commission électorale indépendante. »

Om een overeenkomst inzake de praktische modaliteiten van dit debat te bereiken had de HAM sinds september 2006 enkele bijeenkomsten

georganiseerd met vertegenwoordigers van beide kandidaten. De derde en vierde bijeenkomsten liepen echter vast door tegenstrijdige voorwaarden. Op 26 oktober maakte de HAM in een persmededeling openbaar dat het debat werd geannuleerd. In de persmededeling werden de tegenstrijdige voorwaarden vrijgegeven. President Kabila kende een voorkeur voor een afzonderlijke opname voor beide kandidaten, die dezelfde vragen moesten beantwoorden van dezelfde journalisten. De presidentiële omgeving beargumenteerde deze keuze door te verwijzen naar veiligheidsredenen en de gevolgen van de andere vormen van debat, die konden leiden tot onrust. De MLC en Bemba opteerden voor een rechtstreekse (face à face) confrontatie tussen de twee kandidaten in de running. Hiervoor werd verwezen naar de dynamiek die een dergelijk debat met zich meebrengt, en de mogelijkheid om de intellectuele capaciteit van beide kandidaten voldoende bloot te leggen. De veiligheidsaspecten waar de presidentiële omgeving naar verwees, werden door de MLC niet ontkend, maar de omgeving van de vice-president benadrukte dat deze veiligheidsredenen niet onoverkomelijk waren (*Le Potentiel*, 26.10.2006).

Het annuleren van dit debat betekenden voor vele betrokkenen een ware teleurstelling. Het staat vast dat dit debat van groot belang was. Het kon het Congolese volk informeren over de maatschappijprojecten van Bemba en Kabila alsook hun regeerprogramma's en hun aanpak. In democratisch opzicht was het debat dus erg belangrijk (Mbelu, 27.10.2006).

Tijdens de laatste uren van de campagne deden beide kampen pogingen om de gemoederen te bedaren. Zo ondertekenden vertegenwoordigers van beide kandidaten, Thomas Luhaka van de UN en Vital Kamerhe van de AMP, onder impuls van de internationale gemeenschap drie documenten. In de eerste '*Le communiqué conjoint*' beloofden zij volledige samenwerking met de CEI en het accepteren van de resultaten van de verkiezingen (MONUC, 10.11.2006). Het tweede document '*l' Appel conjoint*', handelde over "kalmte, orde en sereniteit" op de dag van de verkiezingen. Een dag later werd ook het derde document ondertekend, met name '*la déclaration d'intentions post-électorales des deux candidats*' waarin nogmaals gewezen werd op de grondwettelijke rechten en plichten van de winnaar en overwonnenen (MOE-UE, 2006, pp. 41-43). Bemba en Kabila verbonden zich met deze ondertekening aan het respecteren van het verdict van de stemmen en aan het aannemen van een democratische houding indien ze het verdict zouden bestrijden. Bij het niet naleven van

deze verklaringen zouden de kandidaten onmiddellijk worden uitgesloten van het uitoefenen van de macht (*Le Potentiel*, 30.10.2006).

3.3.3 Bemba betwist de verkiezingsuitslag

De tweede ronde van de presidentsverkiezingen viel samen met de provinciale verkiezingen in het land. Ondanks het groot belang van deze provinciale verkiezingen, gezien de grote autonomie die de provincies wordt toegekend, vielen deze verkiezingen in de schaduw van de tweede ronde van de presidentsverkiezingen (MOE-UE, 2006, p. 6). De periode voorafgaand aan de verkiezingen werd gekenmerkt door een gespannen klimaat. Op de verkiezingsdag zelf heerste een vrij kalme sfeer. Slechts enkele ernstige incidenten werden waargenomen, zoals in Ituri en de Evenaarprovincie. Hierbij kwamen verschillende Congolezen om het leven. In Fataki (Ituri) schoot een dronken soldaat van de FARDC twee agenten van de CEI neer. Hierop volgde de vernietiging van negen stembureaus in de regio. Ook in de Evenaarprovincie waren dergelijke incidenten waar te nemen. In Bumba hadden kiezers, overtuigd van hun ontdekking van het volstoppen van de stembussen, zes stembureaus vernietigd. Op 31 oktober werd de stemming van deze stembureaus gereorganiseerd. Ook in Gemena werd een geval van volstopping van de stembussen ontdekt (MOE-UE, 2006, p. 49).

Enkele dagen na de verkiezingen sijpelden de resultaten beetje bij beetje binnen. De bevolking kreeg stilaan meer overzicht op de behaalde scores. Toen duidelijk werd dat Kabila de leiding nam steeg de spanning. Het kamp van Bemba kloeg over fraude en andere onregelmatigheden. Op 11 november organiseerden aanhangers van Bemba een grote bijeenkomst. De manifestanten blokkeerden de Boulevard de 30 Juin, bij het kantoor van Bemba. De milities van Bemba beschoten de politie die de manifestanten probeerden uiteen te drijven. De politie trok zich hierna terug waarna ze werden vervangen door de republikeinse garde van Kabila. Op die manier ontstond er – analoog met de confrontaties in augustus – een vuurgevecht tussen de milities van Bemba, de republikeinse garde en MONUC. Het tumult ging door tot de ochtend en de vroege middag, waarna de MONUC troepen de situatie onder controle kregen.

De spanning bleef nog weken in de lucht hangen. De milities van Bemba bleven op hun post. De MONUC en de FARDC beletten hen zich te

verplaatsen. Op 14 november kwamen Bemba en Kabila overeen om de Bemba troepen uit Kinshasa te transporteren. Zo werd verhinderd dat nieuwe gevechten zouden plaatsvinden en werd de integratie in de FARDC vergemakkelijkt. Toen de wagens die de troepen zouden transporteren aan het kantoor van Bemba aankwamen, weigerden deze om weg te gaan. Een week later waren zij nog steeds op dezelfde plaats en waren onderhandelingen nog volop bezig. Na de bekendmaking van de resultaten werd dan toch een akkoord bereikt. Bemba milities gingen akkoord om Kinshasa te verlaten en zich te voegen naar het integratieplan (De Goede, 2006, p. 2).

De UN liet weten dat ze de resultaten, die Kabila als overwinnaar zouden bestempelen, zouden verwerpen. Tevens riepen ze zelf Bemba als overwinnaar uit. Naar eigen zeggen bedroeg zijn score 52 procent. Deze verklaringen leidden tot hoogoplopende spanningen. Om nieuwe gewapende confrontaties te vermijden, maakte de CEI op 15 november de voorlopige resultaten van de tweede ronde van de presidentsverkiezingen bekend (De Goede, 2006, p. 2). De methodiek om de impact van de allianties te verklaren en te onderzoeken hoe beide kandidaten de stemmen hebben binnengehaald is niet beschikbaar.

Naast een beperkt onderzoek over het regionaal stemgedrag zijn er geen verdere onderzoeken beschikbaar die de verkiezingsresultaten analyseren met betrekking tot het geslacht, de leeftijd of de klasse.

Tabel 5 toont aan dat Kabila de overwinnaar was in de tweede ronde van de presidentsverkiezingen. Hij won deze verkiezingen met 58,95 procent van de stemmen tegenover 41,05 procent voor Bemba. De resultaten vertonen net zoals in de eerste ronde en in de legislatieve verkiezingen een regionale verdeling aan. Zo behaalde Bemba het meeste van zijn stemmen in de westelijke provincies en Kabila in het oosten. De aanhang van Kabila in het westen is wel sterker dan die van Bemba in het oosten (De Goede, 2006, p. 3).

De tabel maakt eveneens duidelijk dat de provincies waar Bemba het meeste stemmen haalt, zoals Kinshasa, Neder-Congo, Bandundu, West-Kasai en Oost-Kasai, een lagere opkomst kenden. Een belangrijke reden voor het verlies van Bemba kan dus te wijten zijn aan de lage participatiegraad van zijn potentiële kiezers. Deze lage opkomst kan voor een deel worden verklaard door de lage registratie en participatiegraad in de Kasai provincies, het bolwerk van Tshisekedi. Anderzijds kunnen ook de tropische regenstormen in Kinshasa en Neder-Congo een verklaring bieden voor de lagere opkomst in deze provincies. Bovendien heeft Kabila tijdens zijn tweede campagneperiode zijn steun in het westen aanzienlijk kunnen verhogen. In de zes provincies waar Kabila in de eerste en/of tweede ronde verliest kan hij zijn gemiddelde stempercentage verhogen van 13 procent in de eerste ronde naar 26 procent in de tweede ronde. Hiertegenover kan Bemba in de vijf provincies waar hij verliest zijn gemiddeld stempercentage slechts verhogen van twee naar zeven procent.

Bovendien is het niet duidelijk of de gevormde allianties ook hun gewenste impact hebben gehad op de resultaten van de presidentskandidaten. Vele aanhangers van Gizenga in Bandundu en Kinshasa zijn niet komen opdagen. Het opkomstpercentage in Bandundu is gedaald van 69 procent naar 51 procent. Volgens H. Weiss heeft dit te maken met het feit dat de Gizenga aanhangers zich niet enkel lieten leiden door het respect ten aanzien van de patriarch, maar eveneens als een proteststem tegen Kabila (Weiss, 2007, p. 147).

Naast een beperkt onderzoek over het regionaal stemgedrag zijn er geen verdere onderzoeken beschikbaar die de verkiezingsresultaten analyseren met betrekking tot het geslacht, de leeftijd of de klasse.

Tabel 5 De Democratische Republiek Congo, 2006, Resultaten presidentsverkiezingen

Provincie	Kies-gerechtigden	Participatiegraad (%)		Geldige stemmen (%)		Stemmen voor Kabila (%)		Stemmen voor Bemba (%)	
		Eerste ronde	Tweede ronde	Eerste ronde	Tweede ronde	Eerste ronde	Tweede ronde	Eerste ronde	Tweede ronde
Kinshasa	2 913 313	72.14	57.71	96.37	98.16	14.73	32.00	49.07	68.00
Neder-Congo	1 227 775	76.03	51.59	91.41	96.33	13.91	25.86	36.21	74.14
Bandundu	2 925 126	68.77	50.63	96.31	97.87	2.65	39.45	9.71	60.55
Evenaarsprovincie	2 923 680	74.37	84.45	93.66	98.90	1.86	2.85	63.67	97.15
Oost-Kasai	2 010 405	45.31	51.42	94.09	97.68	11.42	23.30	31.93	76.70
West-Kasai	1 975 430	39.19	42.67	94.29	97.86	36.09	32.59	14.56	67.41
Oostprovincie	3 241 470	77.59	63.84	93.58	95.74	70.26	79.48	5.20	20.52
Noord-Kivu	2 451 475	80.99	77.05	93.21	97.51	77.71	96.45	0.77	3.55

Zuid-Kivu	1 651 262	90.16	84.06	94.98	98.27	94.64	98.31	0.28	1.69
Maniema	626 327	84.97	80.24	95.11	98.85	89.80	98.33	0.38	1.67
Katanga	3 473 936	71.58	75.58	94.81	98.51	77.97	93.76	3.37	6.24
Totaal	25 420 199	70.47	65.36	94.46	97.84	44.86	58.05	20.03	41.95

Bron: Commission Electorale Indépendante. www.cei-red.cd.

Na het vrijmaken van de resultaten maakte Bemba bekend dat hij de resultaten zou bestrijden en dit met legale middelen. Drie dagen na de bekendmaking, op 18 november 2006, tekende hij beroep aan bij het Hooggerechtshof. Volgens de kieswet is het Hooggerechtshof bevoegd voor het bekendmaken van de definitieve resultaten. Vanaf de aanhangingsmaking heeft het hof zes dagen de tijd te beslissen en de definitieve resultaten af te kondigen. Het beroep dat Bemba indiende betrof zes zaken (Katshung, 2006, pp. 1-2):

- De afwijkende stemmen: Hierbij werd verwezen naar de lijsten waar namen ad hoc konden worden toegevoegd. Hierdoor konden burgers, die door hun dagelijkse verplichtingen de stembureaus waar ze waren geregistreerd niet konden bereiken, toch gaan stemmen. Zo verhoogde men de participatiegraad.
- Het opvullen van de stembussen (mogelijk door de extra stembiljetten die in de stembureaus werden ingevoerd).
- De participatiegraad, die in de oostelijke provincies van het land hoger lag (hierbij ook verwijzend naar de extra stembiljetten en het opvullen van de stembussen)
- De ongelijkheid van de middelen tijdens de campagne
- Het vervalsen van de resultaten (Door Malu Malu en de CEI)
- Het verhinderen van getuigen in de stembureaus (waardoor men de stembussen kon opvullen met de extra stembiljetten) (Weiss, 2007, pp. 149-150).

Het Hooggerechtshof kon de stemming in zijn geheel ofwel gedeeltelijk annuleren indien de onregelmatigheden determinerend waren voor het resultaat van de verkiezingen (Katshung, 2006, pp. 1-2). Maar dit was niet het geval.

Ook de internationale gemeenschap bevestigde dat het verkiezingsproces niet frauduleus was verlopen en dat de vice-president Bemba eerlijk had verloren. In de periode tussen de verkiezingen en de bekendmaking van de resultaten waren echter verschillende ontmoetingen georganiseerd tussen Bemba, Kabila, de MONUC en de CEI. Deze ontmoetingen hadden onder meer als doel

de transparantie van het proces te verhogen. Bemba was zich dan ook bewust dat hij geen sterke zaak kon voorleggen en dat zijn beroep niet veel zou opbrengen. Velen zagen het beroep van Bemba dan ook als een middel om tijd te winnen om zich te herpositioneren en zo zijn nieuwe strategie op punt te stellen.

Terwijl werd gewacht op de definitieve uitspraak van het Hooggerechtshof over de zaak Bemba en de definitieve resultaten van de tweede ronde van de presidentsverkiezingen, werd de hoofdstad opnieuw geteisterd door onrust en geweld. Op 21 november verzamelden een grote groep Bemba aanhangers zich rond het Hooggerechtshof, wat al snel overging in een vechtpartij. Een week later, op 27 november, maakte het Hooggerechtshof de langverwachte resultaten bekend. De voorlopige resultaten die de CEI op 15 november had vrijgegeven werden bevestigd. Een dag later verklaarde Bemba dat hij, hoewel hij nog steeds overtuigd was van het frauduleuze verloop van de verkiezingen, de beslissing van het Hooggerechtshof zou aanvaarden. Hij zou de regering met wettelijke middelen blijven uitdagen. Bemba veroordeelde in deze toespraak het geweld, maar waarschuwde eveneens dat hij niet over een absolute controle ten aanzien van zijn aanhangers beschikte.

Joseph Kabila werd op zijn beurt op 6 december ingewijd als nieuwe president van de Democratische Republiek Congo (De Goede, 2006, pp. 2-6). Hij stelde Antoine Gizenga aan als eerste minister en een kabinet van 60 ministers trad in functie. Zoals Kabila reeds tijdens zijn campagne duidelijk maakte, werd geen regering van nationale eenheid opgericht. Partijleden van Bemba of de UDPS werden niet in het kabinet opgenomen (Weiss, 2007, p. 151). Het democratisch politiek spel van macht en tegenmacht was bij deze een feit voor Congo.

4. Besluit

Na het installeren van het nieuwe parlement op 22 september en de eedaflegging van Joseph Kabila op 6 december 2006 was de start van de Derde Republiek een feit. Opdat deze belangrijke, historische verkiezingen konden uitdraaien op een succes, waren enkele cruciale factoren van aanzienlijk belang. Eén van die factoren was de houding van de politieke partijen vóór de verkiezingen, en meer bepaald tijdens de verkiezingscampagnes. Een democratische houding van de partijen en politieke actoren vormde een factor die de slaagkans en de legitimiteit van de verkiezingen aanzienlijk kon verhogen. Zo kon de polarisatie worden opgewekt of afgevlakt, geweld worden aangezet of vermeden en konden de partijen hun aanhangers vóór of tegen het hele proces laten keren. Bovendien kon een democratische houding leiden tot meer geloofwaardigheid en legitimiteit wat betreft de verkiezingsresultaten.

De houding van de politieke partijen, in het bijzonder de MLC en de PPRD, kenmerkten zich door het sluiten van akkoorden doorheen de campagneperiodes, met oog op een rustig en ontspannen klimaat vóór, tijdens en na de verkiezingen. Vooreerst was er de '*Code de bonne conduite*', waarbij de politieke partijen zich vrijwillig verbonden tot het aannemen van een democratische houding gedurende de campagneperiodes. Ook de ontmoeting op 6 september tussen de MLC, de PPRD en de HAM en de '*Acte d' engagement*' van 12 september 2006 kunnen in deze context worden gezien. In de eerste overeenkomst werd onder andere overeengekomen de media die boodschappen van haat verspreiden niet meer te ondersteunen en het tweede akkoord beoogde een ontspannen klimaat van de post- en pre- electorale periode. Tenslotte werd er ook op 23 september tussen de PPRD en de MLC een akkoord aangegaan met als doel Kinshasa te hervormen tot een wapenloze stad.

Een zwak punt in veel van deze verbintenissen is het feit dat er samen met deze akkoorden nauwelijks controlemechanismen werden ontworpen die een schending van de akkoorden konden sanctioneren. Indien deze controlemechanismen er wel waren, zoals het

controlecomité voor de *Code de bonne conduite* bleken deze niet efficiënt te zijn. Ook de HAM kreeg kritiek inzake zijn efficiëntie. Een gevolg hiervan was dat schendingen van de aangegane verbintenissen geen uitzondering waren.

Gedurende de hele periode werden er beschuldigingen geuit ten aanzien van de verschillende partijen dat ze de aangegane verbintenissen zouden overtreden. Niet zelden waren deze beschuldigingen ook terecht. Het opwekken van haat tegenover de tegenstander, het xenofobisch discours van ‘congolité’, de partijdigheid en discriminerende taal van de media in handen van de politieke actoren en het beschuldigen van het andere kamp na incidenten vooraleer een onderzoek was afgerond, zijn enkele voorbeelden van een dergelijke overtreding, en in het bijzonder van de *Code de bonne conduite*.

De partijen en dan specifiek de PPRD en de MLC en hun presidentskandidaten werden ook beschuldigd van een gebrekkige politieke wil. Zo zorgde de laksheid van de transitieregering inzake de inkwartiering van de troepen voor een aanzienlijk veiligheidsprobleem, wat duidelijk werd tijdens de confrontaties in augustus. Ook in de nasleep van deze confrontaties werd vaak verwezen naar de onverantwoordelijkheid van de twee presidentskandidaten en hun partijen. Slechts onder zware internationale druk vond uiteindelijk een ontmoeting plaats tussen Bemba en Kabila om de gemoederen te bedaren en de spelregels voor de tweede campagneperiode vast te leggen.

Tenslotte werd ook gewezen op de opportunistische allianties, die enkel gericht waren op een deelname aan de macht en waarbij het winnende kamp als een magneet werkte voor andere politieke actoren.

Het voeren van dergelijke campagne, waar het algemeen belang niet in acht wordt genomen, kan aanzienlijke gevolgen hebben in een fragiel land waar de conflicten makkelijk opnieuw opflakkeren.

Maar het besluit zou te kort doen moest de houding van de politieke partijen niet in een contextueel kader worden geplaatst. Dat de verbintenissen en akkoorden tussen de politieke partijen en de

internationale gemeenschap niet altijd werden gerespecteerd en het algemeen belang niet altijd in acht werd genomen is een feit. Maar dat alles kan niet enkel worden toegeschreven aan een beperkte politieke wil.

Als eerste is er de geschiedenis van het land, die maakt dat het de DRC voor de verkiezingen in 2006 ontbrak aan enige democratische traditie. De jarenlange één-partij staat van Mobutu en de twee Congolese oorlogen die hierop volgden verhinderden de Congolese politieke partijen zich om te vormen tot sterke, democratische partijen. De verkiezingen in 2006 waren de eerste vrije en pluralistische verkiezingen in 40 jaar. Het land zat met andere woorden in een embryonale fase, waar met de verkiezingen in 2006 slechts een eerste stap richting een volwaardige democratie werd gezet. Bovendien moet worden opgemerkt dat zelfs de meest gevestigde liberale democratieën niet voldoen aan de 'ideale' democratie.

Uit de geschiedenis van DRC volgt ook het gebrek aan ideologie van de Congolese politieke partijen. De westerse partijen zijn ontstaan en werden gedreven door de sociale breuklijnen in de maatschappij. Maar dit kan men niet zomaar toepassen op alle landen en culturen, dus ook niet op de DRC. De jarenlange oorlogen maakten dat de politieke partijen tijdens de verkiezingen in 2006 allen hamerden op dezelfde thema's als orde en verzoening van het land. Er zijn nauwelijks ideologische verschillen tussen de partijen waar te nemen. Dit maakt de zogenaamde 'opportunistische allianties' mogelijk, waarbij bijvoorbeeld mobutisten (UDEMO) en kabilisten (AMP) akkoorden sloten of waardoor de PALU, die in de eerste ronde het argument 'congolité' gebruikte, in de tweede ronde toch tot een gemeenschappelijke visie met Kabila kon komen. Dergelijke alliantievorming vormde bovendien een positief proces in een land waar grote verdeeldheid heerst. Gegeven de zwakke politieke partijen kan ook de personencultus in het Congolees politiek landschap in deze context worden gezien. Eerder dan politieke programma's stonden de persoonlijkheden in de belangstelling, en meer bepaald hun capaciteit om het land weer tot bloei te brengen.

Een derde contextueel element betreft het legaal kader en de hiermee gepaard gaande ongelijkheid waarmee de verkiezingscampagnes verliepen. Zowel de nieuwe grondwet (2005), de kieswet (2006) als de wet op de politieke partijen (2004) vormden een kader waarbinnen de politieke partijen konden handelen. Maar de afwezigheid van een regulatie betreffende het ontvangen van staatssubsidies voor de politieke partijen, maakte dat de campagnes zeer onevenwichtig verliepen. De partijen uit de overgangsregering beschikten over aanzienlijk meer middelen, maar ook tussen hen heerste er ongelijkheid. De staatszender (RTNC) bevoordeelde de president en zijn partij en behield niet de nodige neutraliteit. Hiermee gepaard grepen andere politieke partijen en kandidaten naar andere media. Bemba en de MLC konden rekenen op de CCTV en Canal Kin TV, die in handen van deze vice-president lagen. Enkel rijke politici konden met andere woorden mee in deze electorale strijd, tenzij zij aan een symboliek konden worden verbonden.

De houding van de politieke partijen moet dus in een bredere context worden gezien. Bovendien moet worden opgemerkt dat de kandidaten en partijen, in het bijzonder de PPRD met Kabila en de MLC met Bemba, bij momenten ook een democratische weg kozen. Hierbij wordt verwezen naar de vernietiging van de zender CCTV van Bemba in Lumumbashi, waarbij de MLC niet overging tot het beschuldigen van de tegenstanders maar wel een aanvraag deed bij de transitie-regering tot het opstellen van een onderzoek. Bovendien riepen beide presidentskandidaten hun aanhangers vaak op tot kalmte en vrede of werden incidenten veroordeeld. Ook de engagementen die werden gesloten (28 en 29 oktober) aan de vooravond van de tweede ronde van de presidentsverkiezingen konden in deze context worden gezien.

De juridische weg die Bemba koos voor het betwisten van de resultaten toonde aan dat de laatste overeenkomsten op de vooravond van de tweede ronde ook in praktijk werden gebracht.

Ondanks de confrontaties in augustus, waarbij alle betrokkenen vreesden voor een goede afloop van de verkiezingen, kan men stellen dat de postelectorale periode op enkele incidenten na rustig verlopen

is. De houding van de politieke partijen, die niet altijd overeen kwam met de eerder aangegane verbintenissen, waren dus niet dermate determinant dat het verkiezingsproces werd verstoord. De verkiezingen kenden een goede afloop.

Deze goede afloop staat echter niet gelijk aan de oprichting van de democratie. De uitdaging voor de nieuwe regering en de oppositie blijft erin bestaan de deur in de toekomst open te houden voor verdere ontwikkelingen naar een democratisch land. Desalniettemin heeft de goede afloop van deze verkiezingen een aanzienlijke waarde. Ze gaf het startschot voor de aanvang van de derde Republiek van Congo, die het Congolese volk de kans gaf voorzichtig te hopen op een nieuw begin.

Referentielijst

Boeken/wetenschappelijke artikels

- Bouvier, P. (2004). *Le dialogue Intercongolais. Anatomie d'une négociation à la lisière du chaos*. Paris : L'Harmattan
- Bureau d'Etudes de Recherches et de Consulting International (2002). *Le MLC. Le Mouvement de Libération du Congo. La biographie d'un mouvement et de ses leaders*. Kinshasa : BERCI.
- Casas-Zamora, K. (2005). *Paying for democracy: political finance and state funding for parties*.
- De Villers, G., Omasombo, E. & Kennes, E. (2002). *République démocratique du Congo. Guerre et politique. Les trente derniers mois de L.D. Kabila (août 1998 –janvier2001)*. Tervuren : L'Harmattan.
- Djugudjugu Lwa, L. (2006). *La transition politique au Congo-Kinshasa. Regard et perspectives*. Kinshasa: Editions M.E.S.
- Etambala, Z. (1999). *Congo '55-'65. Van Koning Boudewijn tot President Mobutu*. Tiel: Lanoo.
- Garbone, G. (2006). Partis politiques d'Afrique : retours sur un objet délaissé. *Politique africaine (104)*. Paris : Karthala.
- Matayi, N. (2006). *Joseph Kabila. Le nouveau leadership pragmatique*. Kinshasa : Mukoma Eric Editeur.
- Minani Bihuzo, R. (2008). *1990 - 2007 17 ans de transition politique et perspectives démocratiques en RDC*. Kinshasa: CEPAS-RODHECIC.
- Merckx, M. & Vander Weyden, P. (2007). Parliamentary and presidential elections in the Democratic Republic of Congo, 2006. *Electoral studies*, 26(4), pp. 727- 848.
- Mozaffar, S & Scarritt, J. (2005). The puzzle of African party systems. *Party politics*, 11(4), pp. 399-421.
- Mukendi Tshimuanga, P. (2007). *RDCongo entre crise et renaissance. Comment réinventer l'espoir ?* Paris : L'Harmattan.

- Ndulo, M. (2003). The democratization process and structural adjustment in Africa. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 10(1), pp.1-38.
- Omasombo, J. & Kennes, E. (2006). *Biographies des acteurs de la transition*. Kinshasa ; Tervuren : CEP.
- Sebahara, P. (2006). *RD Congo. Acquis et défis du processus électoral*. Bruxelles : GRIP
- Weiss, H. (2001). War and Peace in the Democratic Republic of the Congo. *Current African Issue*, 22, pp. 1-28.
- Weiss, H. (2007). Voting for change in de DRC. *Journal of Democracy*, 18(2), pp. 1-188.
- Willame, J. (2006). *Commentaires sur le résultat des élections législatives*. [11.07.2008, Rinoceros : http://www.rinoceros.org/IMG/doc/Comment._sur_elect legisl-2.doc]
- Willame, J. (2006). *Premiers commentaires sur la tenue du premier tour des élections présidentielles*. [11.07.3008, Rinoceros : http://www.rinoceros.org/IMG/doc/Commentaires_sur_elect.doc]

NGO's/ Non-profit organisaties

- Boshoff, H. (26.10.2006). *The democratic Republic of Congo on the eve of the Second Round of Elections*. [Institute for Security Studies: http://www.iss.co.za/dynamic/administration/file_manager/file_links/DRC26-10-05.PDF?link_id=21&slink_id=3767&link_type=12&link_type=13&tmpl_id=3].
- De Goede, M.J. (06.12.2006). *Situation Report. The Democratic Republic of the Congo: Elections and Beyond*. [Institute for Security Studies: [http://www.reliefweb.int/rw/RWFiles2006.nsf/FilesByRWDdocUnidFilename/LTIO-6WESEJ-full_report.pdf/\\$File/full_report.pdf](http://www.reliefweb.int/rw/RWFiles2006.nsf/FilesByRWDdocUnidFilename/LTIO-6WESEJ-full_report.pdf/$File/full_report.pdf)].

- EISA (2007). *Eisa observer mission report, No.25. Presidential, parliamentary and provincial elections (30 July and 29 October 2006)*. [15.02.2008, EISA: <http://www.eisa.org.za/WEP/drcelectarchive.htm>].
- EISA (2006). *Election update 2006 RDC numéro 1*. [15.02.2008, EISA: <http://www.eisa.org.za/PDF/eu200601rdc.pdf>].
- EurAc-CDCE (2007). *Elections en République Démocratique du Congo. Scrutins des 30 juillet & 29 octobre 2006. Rapport de la mission d'observation électorale conjointe EurAc-CDCE*.
- Kabungulu-Ngoy, H. (2006). *Parties and political transition in the democratic republic of Congo. EISA Research Report no. 20*. [15.03.2008, EISA: <http://www.eisa.org.za/WEP/drcparties.htm>].
- Minani Bihuzo, R. (2007). *Objet : L'opposition politique en RDC au lendemain des élections et rôle de la société civile*. [RODHECIC : http://www.eurac-network.org/web/uploads/documents/20070504_9145.doc].
- The Carter Center (12.07.2006). *Second Carter Center Statement on the Election Preparations in the Democratic Republic of Congo*. [15.02.2008, The Carter Center: <http://cartercenter.org/news/documents/doc2401.html>].

Artikels in andere tijdschriften/dagbladen

- Agence France-Presse (28.08.2006). Bamba absent à la réunion de l'espace présidentiel, tension politique encore vivier. *Le Potentiel*.
- Afp (31.08.2006). Elections/RDC : les camps Kabila et Bamba réunis autour des « règles de conduite ». *Le Potentiel*.
- Boisbouvier, C. & Perdrix, P. (2006). Les candidats passés au crible. *Jeune Afrique*. [12.07.2008, Jeune Afrique : http://www.jeuneafrique.com/jeune_afrique/article_jeune_afrique.asp?art_cle=LIN22106lescaelbirc0].
- Clet, B. (16.10.2006). La tension monte. *Le Potentiel*.
- Dioso, O. (04.07.2006). La campagne électorale n'a pas encore atteint sa vitesse de croisière. *Le Potentiel*.
- Dioso, O. (29.07.2006). La Ham n'a plus d'âme. *Le Potentiel*.

- Dioso, O. (18.09.2006). H.T.Lokondo : « Nzanga Mobutu a fait preuve d'un sens de réalisme politique remarquable. *Le Potentiel*.
- Eyenga, LP. (01.07.2006). William Swing : la campagne électorale doit se dérouler dans le calme et la sérénité. *Le Potentiel*.
- Eyenga, LP. (20.07.2006). Campagne électorale : la Monuc relève des cas de ratage. *Le Potentiel*.
- Kapuya, S. & Ludi, C. (18.10.2006). Les partisans de l'UN et l'AMP s'affrontent à Lodja. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (19.06.2006). Renaco et AMP : bipolarisation de la bataille électorale. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (26.06.2006). L'Amp : pour une victoire de J. Kabila au 1er tour. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (08.07.2006). Campagne électorale sur fond de déballage. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (10.07.2006). Le MLC propose une alternance pour la reconquête du Congo. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (17.07.2006). Dr Oscar Kashala : « A nous la victoire, pour un Congo nouveau ». *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (25.07.2006). Présidentielle 2006 : 13 candidats virtuellement hors course. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (18.08.2006). Le « Rassemblement pour l'unité » en gestation. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (21.08.2006). Présidentielle 2006 : les candidats parlent déjà du 2ième tour. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (24.08.2006). J. Kabila et JP Bemba, dialoguez avec franchise. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (30.08.2006). La Monuc rapproche Bemba et Kabila. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (01.09.2006). Les arbitres du deuxième tour : Gizenga, Nzanga, Kashala et Tshisekedi. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (05.09.2006). Risques de guerre civile en RDC. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (07.09.2006). Les hommes politiques s'engagent à enterrer les médias de la haine. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (14.09.2006). Kabila et Bemba réunis pour la première fois. *Le Potentiel*.

- Le Potentiel (25.09.2006). L'Union pour la nation soutient J.P. Bemba pour le sprint final. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (29.09.2006). L'UDPS n'est pas partie prenante au processus électoral. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (30.09.2006). L'Union pour la Nation en ordre de bataille. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (05.10.2006). La communauté internationale achète un hélicoptère à JP Bemba. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (14.10.2006). Le MLC exige une enquête urgente. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (20.10.2006). Intolérance politique. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (26.10.2006). Débat contradictoire Kabila-Bemba : y a pas match. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (28.10.2006). RD Congo : mettre un teffile à la violence pré-électorale. *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (28.10.2006). J. Kabila : « Je suis serein, je gagnerai... ». *Le Potentiel*.
- Le Potentiel (30.10.2006). Kabila-Bemba : signature de déclaration de « bonnes intentions ». *Le Potentiel*.
- Mbelu, JP. (27.10.2006). Les élections et le débat d'idées. Apprendre des autres. *Le Potentiel*.
- Mobateli, A. (28.10.2006). JP Bemba : « Le Congo n'est pas une propriété exclusive d'un groupe d'individus ». *Le Potentiel*.
- Monsa Iyaka Duku, F. (24.08.2006). Les 20, 21 et 22 août 2006 : la RDC allait de nouveau basculer dans le chaos. *Le Potentiel*.
- Perdrix/Jeune Afrique. (20.07.2006). Jean-Pierre Bemba « Je vais surprendre ». *Le Potentiel*.
- Perdrix, P. (2006). Coullisse de campagne. *Jeune Afrique*. [14.02.2008, Jeune : Afrique :http://www.jeuneafrique.com/jeune_afrique/article_jeune_afrique.asp?art_cle=LIN09076couliengapm0].

Primaire overheidsbronnen

Constitution de la République Démocratique du Congo
L'accord Global et Inclusif sur la transition en République Démocratique du Congo (17.12.2002).

Loi, 2006. no. 06/006 du 9 mars 2006 portant organisation des élections présidentielles, législatives, provinciales, urbaines, municipales et locales.

Loi, 2006. no 04/002 du 15 mars 2004 portant organisation et fonctionnement des partis politiques.

Andere overheidbronnen

MOE-UE, 2006. *Mission d'observation électorale de l'Union Européenne en République Démocratique du Congo.*

[12.02.2008, MOE-UE :

<http://www.moeverdcongo.org/files/MOE%20RDC%202006%20-%20Rapport%20Final.pdf>].

MONUC (19.09.2006). *CAP sur les élections 26. Le MLC et le PPRD optent pour un atterrissage en douceur de la*

Transition. Kinshasa, pp. 1-11. [MONUC : http://www.monuc.org/downloads/CAP_26.pdf].

MONUC (10.11.2006). *CAP sur les élections 31. Jean-Pierre Bemba et Joseph Kabila signent un pacte de non-agression.* Kinshasa, pp. 1-21. [MONUC :

http://www.monuc.org/downloads/CAP_sur_les_Elections_31.pdf].

MONUC (2006). Force de coalition : Analyse et commentaires. *Monuc Magazine*, 4(31), 3-23.

Mouvement du Libération du Congo (01.02.2008). *Pourquoi le MLC.* [15.02.2008, MLC : <http://www.mlc-congo.net/pourquoi.htm>].

Katschung, J. (21.11.2006). *De l'appréciation du critère de « L'influence déterminante » dans la gestion du present contentieux électorale en république démocratique du Congo.* [UNESCO :

<http://www.unilu.ac.cd/Infocampus/Affiche/Contentieux%20Electoral%20en%20RDC.pdf>].

Andere internetbronnen

- Electionworld (04.01.2008). *Olivier Kamitatu Etsu*. [20.07.2008, electionworld:
http://en.wikipedia.org/wiki/Olivier_Kamitatu_Etsu].
- Electionworld (01.04.2008). *Constitution of the Democratic Republic of the Congo*. [03.04.2008, electionworld
http://en.wikipedia.org/wiki/Constitution_of_the_Democratic_Republic_of_the_Congo].
- Electionworld (01.04.2008). *National Assembly of the Democratic Republic of the Congo*. [03.04.2008, Electionworld:
http://en.wikipedia.org/wiki/National_Assembly_of_the_Democratic_Republic_of_the_Congo].
- Electionworld (01.04.2008). *Senate of the Democratic Republic of the Congo*. [03.04.2008, Electionworld:
http://en.wikipedia.org/wiki/Senate_of_the_Democratic_Republic_of_the_Congo].
- Electionworld (01.04.2008). *Movement for the liberation of Congo*. [03.04.2008, Electionworld:
http://en.wikipedia.org/wiki/Movement_for_the_Liberation_of_Congo].
- Electionworld (5.06.2008). *Etienne Tshisekedi*. [16.05.2008, Electionworld:
http://en.wikipedia.org/wiki/%C3%89tienne_Tshisekedi].

Bijlagen

Bijlage 1: Lijst van namen

Naam	Voornaam	Partij	alliantie	functie
Bemba	Gombo Jean-Pierre	MLC	Renaco / UN	<ul style="list-style-type: none"> • Vice-president overgangsregering (Economie en Financiën) • Voorzitter van de MLC • Presidentskandidaat verkiezingen 2006
Bemba	Saolona Jean	MLC	Renaco/UN	<ul style="list-style-type: none"> • Vader Jean-Pierre Bemba, • Invloedrijke zakenman in de DRC • Minister van economie en industrie (1999) in regering LD Kabila • Kaderlid MLC
Boboko	André	PDSC		Leider PDSC
Bugera	Déogratias	MRLZ	AFDL	
Etsou	Frédéric			Kardinaal en aartsbisschop van Kinshasa
Futa	André-Philippe	PANU	AMP	<ul style="list-style-type: none"> • Coördinator/voorzitter AMP • Voorzitter PANU (Parti de l'Alliance Nationale pour l'

				Unité)
Gizenga	Antoine	PALU	AMP	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter van de PALU • Presidentskandidaat 2006 • Eerste minister (2006)
Kabila	Kabange Joseph	PPRD	AMP	<ul style="list-style-type: none"> • Opvolger LD Kabila <ul style="list-style-type: none"> ▪ President transitie-regering • President van de Derde Republiek
Kabila	Laurent-Désiré	PRP	AFDL	<ul style="list-style-type: none"> • Vader Joseph Kabila • President van de Democratische Republiek Congo (1997-2001)
Kama	Firmin	UDPS		Kaderlid UDPS
Kamerhe	Vital	PPRD	AMP	<ul style="list-style-type: none"> • Secretaris-generaal PPRD • Voorzitter van de Nationale Assemblee • Parlements-lid (2006)
Kamitu	Etsou Olivier	Arc/ Forces du Renouveau	AMP	<ul style="list-style-type: none"> • Voormalig secretaris-generaal MLC • Leider ARC • Voorzitter overgangsparlement • Presidentskandidaat 2006 • Secretaris AMP • Minister van Plan (2006)
Kasa-	Joseph	ABAKO		<ul style="list-style-type: none"> • Eerste president

Vubu				van Congo (1960-1965)
Kasa-Vubu	Mpoyo Justine	MD	UN	<ul style="list-style-type: none"> • Presidentskandidate 2006 • Woordvoester UN
Kashala	Oscar	UREC	UN	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter UREC • Presidentskandidate 2006
Katumba Mwanke	Augustin	PPRD	AMP	<ul style="list-style-type: none"> • Betaalmeester AMP • Parlements lid (2006)
Kengowa Dondo	Léon	Onafhankelijk	Steun aan UN	Voorzitter senaat (2007-heden)
Kibonge	Gédéon	MLC		Kolonel bevoegd voor de militaire operaties van de MLC als politieke-militaire beweging
Kisase	André	CNRD	AFDL	
Luhaka	Thomas	MLC	UN	<ul style="list-style-type: none"> • Nationaal uitvoerende secretaris van de MLC • Parlements lid (2006)
Malu Malu	Abbé Apollinaire			Voorzitter Commission Electorale Indépendante
Masasu	Anselme	ADP	AFDL	
Mboso	Christophe	CRD	Renaco/UN	Presidentskandidate (2006)
Mende	Lambert	CCU	AMP	<ul style="list-style-type: none"> • senator voor de lijst RCD-K/ML in overgangsparlement

Minani Bihuzo	Rigobert			Hoofd afdeling sociologisch-politiek onderzoek van CEPAS
Mobutu	Nzanga	UDEMO	AMP	<ul style="list-style-type: none"> • Leider UDEMO • Presidentskandidaat 2006 • Minister van Staat(Landbouw)(2006)
Mobutu	Sese Seko	MPR		President Zaïre (1965-1997)
Moloko	Wa Mpombo		AMP	<ul style="list-style-type: none"> • Senator in het overgangsparlement • Regeringslid in de overgangsregering
Mukamba	Jonas	ADECO	Renaco/UN	Presidentskandidaat (2006)
Mukendi Tshiambula	Philémon	PPRD	AMP	Mede oprichter PPRD
Muzitu		PALU	AMP	Lid van het uitvoerend comité van PALU
Mwamba	Francois	MLC	RENACO/UN	<ul style="list-style-type: none"> • Secretaris-generaal van de MLC • Coördinator RENACO/UN
Ngoy-Kabungulu	Hubert			Onderzoeksmedewerker aan de <i>UNESCO Strategic Centre for Peace, Defence and Security</i> aan de Universiteit van Kinshasa
Nyamwisi	Mbusa	RCD-K-ML/ Forces du	AMP	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter van RCD-K-ML • Presidentskandidaat

		Renouveau		<ul style="list-style-type: none"> at 2006 Minister van Staat (Buitenlandse zaken en Internationale samenwerking)
Olenghankoy	Joseph	Fonus	UN	<ul style="list-style-type: none"> Voorzitter Fonus Presidentskandidaat 2006 Algemeen directeur van de campagne van de UN-presidentskandidaat
Okoto	Jean-Charles	PPRD	AMP	<ul style="list-style-type: none"> Mede oprichter PPRD Oprichter radio-televisie "Horizon 33"
Pay Pay	Pierre	DCF-COFEDEC	AMP	<ul style="list-style-type: none"> Presidentskandidaat 2006 Voormalig voorzitter CODECO (nu Muyambo Jean-Claude) Parlementslid (2006-heden)
Ruberwa	Azarias	RCD		<ul style="list-style-type: none"> Vice-president overgangsregering (Politiek, Defensie en Veiligheid) Leider RCD Presidentskandidaat voor RCD (2006)
Samba Kaputo	Guillaume	PPRD	AMP	<ul style="list-style-type: none"> Veiligheidsraadgever Kabila Parlementslid

				(2006)
She Okitundu	Léonard	PPRD	AMP	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter presidentiële kabinet (2007-heden) • Senator (2007-heden)
Tchikez	Diemo	PPRD		Voormalig secretaris-generaal van de PPRD
Tshibal	Vincent Mutomb		AFDL/ CPP	Secretaris-generaal van AFDL
Tshisekedi	Etienne	UDPS		<ul style="list-style-type: none"> • Leider UDPS • Historisch oppositieleider
Weiss	Herbert			<ul style="list-style-type: none"> • Professor politieke wetenschappen (CUNY) • Onderzoeker <i>Institute of African Studies</i> (Universiteit van Colombia)
Yerodia	Abdoulaye	PPRD	AMP	<ul style="list-style-type: none"> • Vice-president overgangsregering (Wederopbouw en Ontwikkeling) • Mede oprichter PPRD
Zahidi Ngoma	Arthur	Force of the future	CCP	<ul style="list-style-type: none"> • Vice-president overgangsregering (Sociale en Culturele zaken) • Leider CCP • Presidentskandidaat 2006
Voor meer informatie: Omasombo, J. & Kennes, E. (2006). <i>Biographies des acteurs de la transition</i> . Kinshasa ; Tervuren : CEP.				

Bijlage 2: Kaart Congo (11 provincies)

Bijlage 3: Gebieden onder controle van rebellen of Kinshasa autoriteiten (1998-2003)

